

Studijní text
k předmětu
OSOBNÍ FINANCE
KEM/OF a KEM/9OF

Nebýt finančně gramotný znamená nemít peníze.

➤ Úvod do řízení osobních financí

Členění jednotlivých konceptů v osobních financích

Význam jednotlivých konceptů

- **ochrana majetku**

Jedná se o zajištění vlastního majetku (dům, byt, auto) proti nahodilým událostem, například požár, úder blesku, povodeň, krádež, atd. Důležitost tohoto zajištění spočívá ve faktu, že majetek má většinou značnou hodnotu, často několika (někdy i desítek) našich ročních příjmů. Cestou k ochraně se před tímto rizikem je pojištění.

- **ochrana odpovědnosti**

Jde o ochraně před nepříznivými následky vlastní chyby či nahodilé situace v souvislosti s vlastním majetkem (například padající sněh ze střechy vlastního obydlí, nehoda způsobená automobilem, atd.). Jednoduchý způsob ochrany proti těmto rizikům je možný opět prostřednictvím pojištění.

- **ochrana příjmu**

Ochrana příjmu znamená zabezpečení sebe nebo svých blízkých před nahodilými událostmi, které by měly vliv na zdravotní stav živitele rodiny a následně na jeho finanční příjem. Jedná se o pojištění se proti následkům úrazů, nemocí, invalidity či smrti.

- **efektivní platební styk**

Eliminace nákladů časových i finančních na provádění běžného platebního styku.

- **finanční zabezpečení**

Jedná se o krátkodobou rezervu k řešení nahodilých událostí, zejména krátkodobého či méně vážného charakteru, na které se obvykle nelze efektivně pojistit. (např. ztráta zaměstnání, porucha automobilu, atd.).

- **financování bydlení**

Pokud střadatel nemá vlastní bydlení, pak by se měl tuto situaci snažit během svého aktivního života co nejrychleji změnit. Získání vlastního bydlení je zároveň dobrým odrazovým můstkem pro zajištění se na penzi, neboť přestože se v produktivním věku nemusí placení nájmu zdát jako přítěž, s odchodem do penze tato povinnost nekončí a může se stát velmi nepříjemnou. V případě nedostatku vlastních prostředků vede cesta k vlastnímu bydlení přes úvěr na nákup nemovitosti.

- **důchodové zabezpečení (a další dlouhodobé cíle)**

Tato složka je, zejména z důvodu neudržitelnosti státního penzijního systému, další důležitou oblastí, na kterou by měla být zaměřena pozornost všech občanů. Důvodem, proč nebude v budoucnu státní penzijní systém schopen dostatečně zabezpečovat občany v postproduktivním věku, je zejména očekávaný demografický vývoj. Svůj vliv má ale také dlouhodobá politická neshoda ohledně „správného“ nastavení celého důchodového systému.

Pozornost by měla v této úrovni být taktéž věnována dalším dlouhodobým cílům. (např. zajištění prostředků pro studium či bydlení svých dětí), ve kterých nelze s pomocí státu vůbec počítat.

- **investice**

Cílem konceptu investic je další efektivní růst majetku střadatele, na druhé straně ani ztráta zrealizovaná v tomto konceptu by nikterak neměla ohrozit finanční situaci střadatele, neboť všechny předchozí potřeby již byly naplněny v předchozích patrech finanční pyramidy.

Závěr

Stejně jako v praktickém životě nelze stavět pyramidu od jejího vrcholu, tak by i ve finančním plánování by mělo být dodrženo podobných návazností.

Je tedy nutné být nejdříve finančně zajištěn proti nahodilým událostem (např. požár domácnosti, odpovědnostní škody, riziko vážného úrazu, atd.) prostřednictvím pojištění a krátkodobě rezervy a až poté si zajišťovat vlastní bydlení, řešit zabezpečení na penzi i zhodnocování dalších finančních prostředků.

V opačném případě by totiž mohla nastat situace, že bychom prostředky určené např. k zajištění penze museli přesměrovat např. na opravu naší poškozené (a nepojištěné) domácnosti a skutečné zajištění penzijní rezervy či jiného dlouhodobého cíle by tím mohlo být značně ohroženo.

➤ Koncept ochrany majetku

- **terminologie**

- ***pojistník***

je osoba, která uzavřela pojistnou smlouvu s pojistitelem

- ***pojištěný***

je osoba, na jejíž život, zdraví, majetek odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.

- ***pojistitel***

je právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle zvláštního zákona, tzn. pojišťovna

- ***pojistné***

je úplatou za soukromé pojištění. Běžným pojistným se rozumí pojistné za pojistné období (např. měsíční), jednorázovým pojistným jednorázové uhrazené pojistné na celou dobu trvání smlouvy a mimořádným pojistným pojistné vložené nad rámec běžného či jednorázového pojistného.

- ***pojistná smlouva***

je smlouvou o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné. Potvrzení o uzavření pojistné smlouvy mezi pojistníkem a pojistitelem se nazývá pojistka.

- ***pojistná částka***

maximální výše plnění pojišťovny

- ***pojistná doba***

je doba, na kterou je pojištění uzavřeno.

- ***pojistné období***

je frekvence placení běžného pojistného (není-li stanoveno jinak).

- ***pojistná událost***

je nahodilá událost blíže označená v pojistné smlouvě, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.

- **základní informace**

Základním znakem majetkového pojištění je, že (není-li uvedeno jinak) patří do kategorie tzv. škodových pojištění, což znamená, že pojišťovna v případě pojistné události zaplatí vzniklou škodu pojištěnému maximálně do výše původní pojistné hodnoty (a to i v případě, že by pojistná částka sjednaná v pojistné smlouvě byla vyšší, než pojistná hodnota před vznikem

pojistné události). Opakem pojištění škodových jsou pojištění obnosová., jejichž význam bude vysvětlen v konceptu Ochrany příjmu.

Nejčastěji řešeným problémem v konceptu Ochrany majetku je pojištění rodinného domu/bytu, domácnosti, rekreační nemovitosti a domácnosti, a automobilu.

- **pojistná rizika**

Pojistná rizika řešitelná prostřednictvím majetkového pojištění jsou obvykle:

- požár a působení kouře
- výbuch
- úder blesku
- pád letadla
- povodeň
- záplava
- vichřice
- krupobití
- sesuv půdy
- zemětřesení
- tíha sněhu nebo námrazy
- náraz dopravního prostředku
- odcizení
- atd.

Přesný výčet plněných rizik se vždy odvíjí od pojistných podmínek daného pojistitele.

- **nejčastější problémy pojistných smluv**

- ***podpojištění***

Podpojištěním se rozumí stav, kdy pojistná částka je nižší pojistná hodnota a v případě vzniku poj. události proto nedochází k výplatě celkové vzniklé škody, ale pouze její části. Proti průběžnému riziku vzniku podpojištění v důsledku vlivu inflace se lze zajistit sjednáním tzv. indexace pojistné smlouvy, čímž automaticky dochází ze strany pojišťovny k navyšování pojistné částky – a samozřejmě i pojistného - právě o inflaci.

- ***pojistné plnění v časových cenách***

Časovou cenou se rozumí cena majetku se započtením amortizace (opotřebení), tzn., že v případě pojistné události nemusí plnění od pojišťovny odpovídat nákladům na nové pořízení poškozené věci.

Řešením je sjednání plnění v tzv. nových cenách, což znamená, že do případného plnění nebude započítána amortizace. Pojištěnému tedy bude vyplaceno takové pojistné plnění, za které si může znovu pořídit stejnou nebo srovnatelnou věc, sloužící ke stejnému účelu.

- ***vysoká spoluúčast***

Spoluúčast vyjadřuje, jaká část případné pojistné události zůstane na bedrech klienta, je vyjádřena obvykle finanční částkou nebo v procentech.

Příklad: spoluúčast 10 000,-Kč znamená, že v případě pojistné události do 10 000,- Kč nebude pojištěnému plněno.

Spoluúčast 20% znamená, že v případě pojistné události ve výši 100 000,-Kč bude plnění pojišťovny pouze ve výši 80 000,-Kč.

Na druhé straně ovšem obvykle platí, že čím vyšší spoluúčast je v pojištění sjednána, tím je nižší pojistné.

○ *opomenutí některých důležitých rizik*

Častým nedostatkem majetkových pojistných smluv je opomenutí rizika odcizení a krádeže.

Totéž platí i pro riziko povodně a záplavy.

Některé pojišťovny toto riziko rozlišují (zejména u dříve sjednaných pojistných smluv) následujícím způsobem:

- povodeň = přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod
- záplava = vytvoření souvislé vodní plochy, která pro určitou dobu stojí nebo proudí v místě pojištění

Riziko povodně či záplavy není vyloučené ani v nemovitostech mimo hlavní zasaženou oblast povodní či záplavou, neboť poškození může nastat i zpětným výtlak vody v okolních oblastech.

○ *podcenění limitů pojistného plnění*

Limitem pojistného plnění se rozumí procento nebo částka omezující určité konkrétní plnění v případě pojistné události.

Příklad: Limit pojistného plnění na elektroniku 10% z pojistné částky znamená, že v případě pojistné částky domácnosti 1000 000,- Kč bude případné plnění na škodu na elektronice maximálně 100 000,- Kč, bez ohledu na to, že skutečná cena poškozené elektroniky byla 150 000,- Kč.

○ *výluky*

Výluky jsou skutečnosti definované v pojistných podmínkách, při kterých pojistitel neplní. (např. válka, jaderná havárie, atd.)

• **havarijní pojištění**

V souvislosti s ochranou majetku je potřeba zmínit ještě havarijní pojištění, týkající se ochrany automobilů. Jeho podstatou je chránit vlastní vozidlo zejména proti havárii, krádeži, vandalismu a poškození živlem. Sjednání havarijního pojištění je dobrovolné.

ps: nezaměňujeme havarijní pojištění s pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla na pozemní komunikaci – tzv. „povinným ručením“ (viz dále).

➤ **Koncept ochrany odpovědnosti**

Odpovědnostní pojištění patří obvykle obdobně jako majetková pojištění do kategorie škodových pojištění.

V rámci pojištění odpovědnosti lze jednotlivá pojištění rozdělit na smluvní, povinně smluvní a zákonná.

• **pojištění občanské odpovědnosti (pojištění odpovědnosti za újmu)**

Škody plynoucí z běžného občanského života lze řešit prostřednictvím pojištění občanské odpovědnosti. Toto pojištění je obvykle sjednatelné jako doplněk k pojištění domácnosti.

Příkladem plnění z tohoto pojištění může být například škoda na zdraví a/nebo věcech způsobená

- lyžaři, kterého pojištěný srazil na sjezdovce.
- osobě, kterou pokousal pes pojištěného.
- sousedovi, jehož pojištěný vytopil, když zapomněl uzavřít kohoutek umyvadla před odjezdem na dovolenou, atd.

Pojištění odpovědnosti se obvykle vztahuje jen na události způsobené v ČR. Pro krytí rizik tohoto charakteru v zahraničí proto slouží pojištění odpovědnosti sjednatelné jako součást cestovního pojištění.

ps: nezaměňujeme pojištění odpovědnosti v rámci cest. pojištění, které se vztahuje na pojištění občanské odpovědnosti v zahraničí, za pojištění léčebných výloh, které je základním prvkem cest. poj. a které slouží k úhradě léčebných výloh na ošetření v případě, že pojištěného v zahraničí postihnou zdravotní komplikace. Z pojištění léčebných výloh pojišťovna uhradí náklady za ošetření, hospitalizaci, léčení, výlohy na léky, nezbytné převozy, apod. Při sjednávání cestovního pojištění je proto jednoznačně doporučeno sjednat pojištění odpovědnosti i léčebných výloh.)

• **pojištění z držby nemovitosti**

Dalším typem pojištění související s odpovědností je pojištění z držby nemovitosti, které chrání majitele nemovitosti proti škodám vzniklým v souvislosti s vlastnictvím nemovitosti.

Příkladem plnění z tohoto pojištění může být například škoda na zdraví a/nebo věcech způsobená

- pádem tašky ze střechy na automobil / osobu, atd.

(V minulosti mohlo být toto pojištění využito taktéž pro řešení škod vzniklých neuklizením chodníku v zimních měsících, neboť odpovědnost za úklid chodníků byla na majitelích nemovitostí k chodníkům přiléhajícím. V současné době je však tato odpovědnost přenesena na obce a města.)

• **pojištění za škodu způsobenou zaměstnavateli**

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnavateli slouží k úhradě škod vzniklých zaměstnavateli při výkonu povolání. Dle zákona může zaměstnavatel požadovat po zaměstnanci max. 4,5 násobek jeho hrubé mzdy.

- **pojištění odpovědnosti z provozu vozidla**

Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, též označované jako „povinné ručení“ je povinně smluvním typem pojištění. Uzavřít povinné ručení musí každý majitel motorového vozidla, který jej chce provozovat po veřejné komunikaci, výběr pojišťovny je ale v jeho kompetenci. Povinné ručení kryje škody způsobené druhým, jak na majetku, tak na zdraví. Pojišťovna tedy z povinného ručení uhradí škody na poškozeném vozidle či jeho nákladu, na plotě či rodinném domku, na svodidlech, ekologickou havárii, trvalé následky zranění cestujících v cizím vozidle atd. Povinné ručení naopak nekryje škody na vlastním vozidle. (Za tímto účelem existuje havarijní pojištění, jehož sjednání je dobrovolné – viz výše v Konceptu ochrany majetku.)

- **pojištění odpovědnosti u vybraných povolání**

Povinně smluvním typem pojištění je taktéž pojištění odpovědnosti vybraných svobodných povolání – auditorů, daň. poradců, finančních poradců, advokátů, notářů, lékařů, atd.

- **zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele**

Pokud zaměstnavatel zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance, je ze zákona povinen mít pro případ své odpovědnosti pojištění za škodu způsobenou zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemocí z povolání. Toto zákoné pojištění se tedy vztahuje na všechny zaměstnavatele, a to bez ohledu na počet zaměstnanců. Toto pojištění automaticky vzniká dnem vzniku prvního pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele a chrání zaměstnavatele proti veškerým nárokům zaměstnanců za pracovní úrazy a nemoci z povolání. Jediným pojistitelem zabezpečující toto pojištění je Kooperativa, která získala tuto výsadu po České pojišťovně.

➤ Koncept ochrany příjmu

• terminologie

○ *obmyšlená osoba*

je osoba určená pojistníkem v pojistné smlouvě, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného.

• základní informace

Cílem konceptu Ochrany příjmu je finančně kompenzovat situace, které mají za následek snížení příjmů střadatele.

V praxi se tak jedná o prioritně o finanční ochranu rodiny v případě smrti živitele, nebo kompenzaci příjmů živitele v případě jeho úrazu či nemoci.

V nabídkách pojišťoven je řešení konceptu řešeno prostřednictvím řady pojištění a připojištění:

- smrt (jakýmkoliv způsobem)
- smrt úrazem
-
- trvalé následky úrazu (TNÚ)
- invalidita
- velmi vážná onemocnění

- denní dávka v případě úrazu
- denní dávka v případě hospitalizace
- denní dávka v případě pracovní neschopnosti
- atd.

Z výše uvedeného výčtu je patrné, že prostřednictvím pojištění se lze zajistit jak proti dlouhodobé či úplné ztrátě příjmu (např. invalidita), tak proti krátkodobé ztrátě příjmu (např. denní dávka v pracovní neschopnosti – např. zlomená ruka).

Shodným znakem výše uvedených pojištění je, že určení pojistné částky je věcí osobního rozhodnutí zájemce o pojištění. Případné pojistné plnění není obvykle nijak omezeno skutečnou škodou, (kterou není v případě škod na zdraví v podstatě reálné vyčíslit) jako je tomu v případě majetkových pojištění, ale pojištěnému je vyplacený sjednaný finanční obnos, tzn. sjednaná pojistná částka. Tento princip je označován jako obnosové pojištění. (Obnosové pojištění je opak pojištění škodového, které bylo vysvětleno v konceptu Ochrany majetku.)

Pojištění pro případ smrti, invalidity, TNÚ a závažných onemocnění jsou pro účely osobních financí obecně doporučeny pojistné částky ve výši trojnásobku ročních příjmů pojištěného plus objem nesplacených závazků (úvěrů). V případě pojištění pracovní neschopnosti je doporučenou pojistnou částkou rozdíl mezi příjmem pojištěného a jeho předpokládanou nemocenskou dávkou.

• řešení uvedených rizik

Na řešení výše uvedených rizik se zaměřují produkty označované jako životní pojištění (včetně souvisejících připojištění), jejichž prioritním cílem je chránit rodinu pojištěného pro

případ jeho úmrtí, popř. samotného pojištěného pro případ vlastní ztráty příjmu z důvodu úrazu nebo nemoci. V rámci životního pojištění rozlišujeme 2 následující typy pojištění:

- ***rizikové živ. pojištění***

Je nejjednodušším a nejtransparentnějším typem životního pojištění, které se zaměřuje pouze na krytí rizik pojištěného a nejsou zde spořeny žádné finanční prostředky pro případ dožití. Využití rizikového životního pojištění tak spočívá čistě v zabezpečení blízkých v případě úmrtí pojištěného, případně slouží ke krytí dalších pojistných rizik sjednaných pojištěným. (Do podmnožiny rizikového životního pojištění se řadí i takzvaná úvěrová životní pojištění, která kryjí nesplacené zůstatky z úvěrů pojištěného.)

- ***rezervotvorné životní pojištění***

Rezervotvorná životní pojištění lze dále rozdělovat na kapitálové životní pojištění a investiční životní pojištění. Z pohledu pojistné ochrany mají rezervotvorná životní pojištění shodné parametry jako rizikové životní pojištění. Rezervotvorná pojištění však navíc obsahují ještě spořicí složku, prostřednictvím které se kumulují prostředky pro případ dožití se konce smlouvy.

Spořicí složka rezervotvorných životních pojištění bude detailně rozebrána v rámci konceptů věnujících se kumulaci finančních prostředků.

➤ Koncept platebního styku

- **terminologie**

- *platební příkaz*

Jednorázový pokyn slouží k převedení prostředků z vlastního účtu na jiný účet. Vhodné pro pravidelně neopakující se nahodilé platby – např. platba vydavateli novin za zveřejnění inzerátu s nabídkou pronájmu bytu.

- *trvalý platební příkaz*

Pravidelně se opakující pokyn k převádění stejné finanční částky stejnému příjemci v určitých časových intervalech. Vhodný způsob např. pro platby nájemného, klubové příspěvky, atd.

- *inkaso*

Inkaso znamená svolení k odečtení prostředků z běžného účtu ve prospěch subjektu, který o finanční prostředky požádal, až do předem stanoveného limitu. Inkaso je využitelné zejména pro opakující platby v rozdílné výši – tedy např. pro platbu hovorného za mobilní telefon.

- *SIPO*

= soustředěné inkaso plateb obyvatelstva. Provozovatelem této služby je Česká pošta a její význam spočívá v možnosti sjednotit více inkasních svolení či trvalých platebních příkazů do jedné inkasní platby. Určitou nevýhodou nicméně je, že možnost platby prostřednictvím této služby umožňuje jen relativně úzký okruh společností - např. ČEZ, Innogy, bytová družstva, Česká televize (televizní a rozhlasové poplatky), atd.

- **základní informace**

Běžným platebním stykem se rozumí obvyklé toky peněz, které se střadatele běžně dotýkají.

Nejobvyklejším případem toku peněz v osobních financích je, že střadateli od svého zaměstnavatele obdrží mzdu, kterou následně dále používá k úhradě služeb a zboží pro svoji potřebu - platbu nájmu, elektřiny, potravin, internetu, majetkového pojištění, dovolené, atd.

Zefektivnění běžného platebního styku je možné ve dvou rovinách – snížení časové náročnosti na jeho vykonávání (např. obsluha z domova prostřednictvím internetbankingu místo zadávání platebních operací na pobočce banky) a zejména snížení jeho nákladovosti – tedy odbourání poplatků.

Poplatky tvořily a stále tvoří podstatnou část příjmů zejména tradičních bankovních ústavů, a tedy se samozřejmě nevyhýbají ani bankovním účtům.

Malou revoluci v chování bank ve věci poplatků způsobil příchod společnosti mBank, která se specializuje na bezpoplatkové bankovníctví, obdobnou strategii následně zvolila také banka Fio, Equa bank a následně Airbank.

Na druhé straně, vedení – byť obvykle poplatkově o něco nákladnějšího - platebního styku u některé z tradičních bank, může mít pro střadatele určitou výhodu například ve chvíli, kdy se rozhodne řešit své bydlení a žádá hypoteční úvěr. Některé nízkonákladové banky totiž hypotéky vůbec v nabídce nemají, případně neumějí řešit veškeré potřeby klientů v tomto směru (např. koupě domu ano, výstavba domu nikoliv).

Zhodnocení bankovních účtů se pohybuje na velmi nízkých hodnotách, ve většině případů od 0% do 0,1%. Vzhledem k vysoké likviditě finančních prostředků na bankovních účtech je však tento přístup ze strany bank pochopitelný.

V souvislosti s běžným platebním stykem je vhodné zmínit termín debetní karta, respektive debetní platební karta. Ta je využitelná při úhradě služeb či zboží z finančních prostředků na bankovním účtu, k němuž je tato karta vydána. Úhrada služeb debetní kartou může probíhat fyzicky u obchodníků nebo např. přes internet. Dalším klíčovým využitím debetní karty je možnost výběru finančních prostředků z účtu prostřednictvím bankomatu.

ps: debetní a kreditní karta není totéž. Problematika kreditní karty bude vysvětlena v následující kapitole.

➤ Koncept bydlení

„Jsem toho názoru, že pro obyčejného střadatele je prvním přikázáním investovat peníze do bytu v osobním vlastnictví, který sám obývá.“ André Kostolany, slavný burzovní spekulant

Cílem konceptu bydlení je prioritně smysluplné vyřešení vlastního bydlení, a tedy zejména odbourání výdajů na nájemné. V případě nedostatku vlastních finančních prostředků je nejběžnější způsob financování prostřednictvím hypotečního úvěru nebo stavebního spoření.

• terminologie

Základní terminologie související s úvěry:

○ *jistina*

je velikost dluhu (půjčeného kapitálu).

○ *úrok*

je cena za zapůjčení cizího kapitálu. Nejčastěji vyjádřen pomocí roční úrokové sazby – zkratka p.a. = per annum. (Další zkratky: p.m. = per mensem = za měsíc, p.q = per quartale = za čtvrt roku, p.s. = per semestre = za půl roku.)

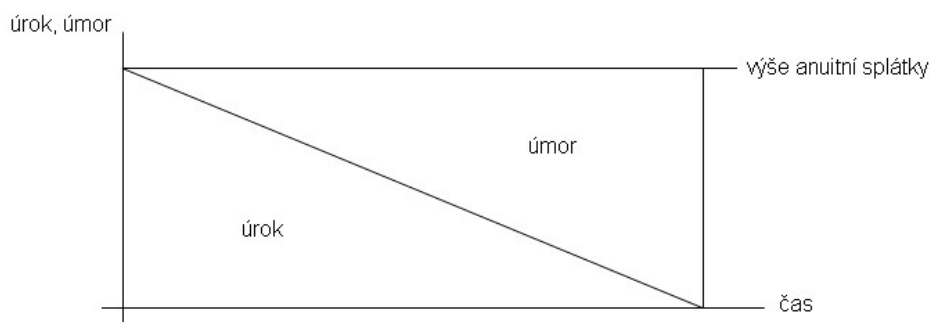
○ *úmor*

je částka, o jakou se při splácení úvěru snižuje jistina.

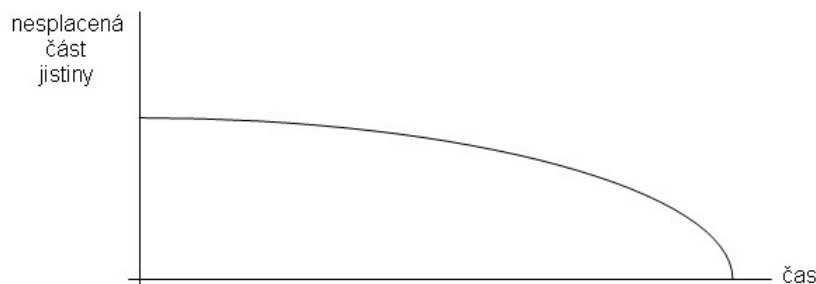
○ *anuitní splácení*

je nejobvyklejším typem splácení úvěrů, které znamená, že dlužník po celou dobu trvání úvěru platí poskytovateli úvěru stejnou částku. Anuitní splátka se rovná součtu úroku a úmoru, avšak tento poměr se v čase mění, viz následující obrázek

- obr.: vývoj úroku a úmoru při splácení

- obr.: vývoj nesplacené části jistiny

- **RPSN**

je roční procentní sazba nákladů. Vyjadřuje celkovou nákladovost za zapůjčení cizího kapitálu včetně souvisejících poplatků.

- **bonita**

je schopnost klienta splatit požadovaný úvěr, respektive schopnost splácet řádně a včas jeho závazky vyplývající z úvěrové smlouvy. Posouzení bonity je proto klíčovým parametrem poskytovatele úvěru při rozhodování o jeho poskytnutí či neposkytnutí. Pro zaznamenávání informací týkajících se bonity klientů, již poskytnutých úvěrů či úvěrové a i jiné finanční delikvence vznikly tzv. úvěrové registry, kde dochází k výměně těchto informací mezi poskytovateli úvěrů. Jedná se o SOLUS, Bankovní registr klientských informací (BRKI, CBCB) a Nebankovní registr klientských informací (NRKI, LLCB).

V r. 2018 – v návaznosti na doporučení ČNB – došlo k omezování poskytování hypoték, a to z pohledu bonity. Poměr měsíčních splátek všech úvěrových produktů k celkovému měsíčnímu příjmu žadatele (tzv. DSTI, debt service to income) mohl být max. 45% a poměr nesplacených jistin všech úvěrových produktů k celkovému ročnímu příjmu žadatele (tzv. DTI, debt to income) mohl být max. do hodnoty 9.

V první polovině roku 2020 v souvislosti s ekonomickou krizí vyvolanou pandemií koronaviru ČNB oba výše uvedené ukazatele DTI a DSTI zrušila a jejich dodržování po bankách nežádá, samotné banky se nicméně v době aktualizace tohoto materiálu uvedených ukazatelů z větší části dále dobrovolně drží.

- **zástavní právo**

je odborně definováno jako institut, jehož prostřednictvím vzniknou jisté osobě práva vztahující se k věci, kterou tato osoba nevlastní. Účelem a smyslem zástavy je zajistit, aby věřitel získal zpět svou pohledávku.

Banka úvěrem poskytne finanční prostředky klientovi, čímž se ovšem vystavuje riziku, že jí dlužná částka nebude vrácena. Aby toto nebezpečí eliminovala, banka u hypotéky požaduje po klientovi, aby se za řádné splacení půjčky zaručil nemovitostí. Zástavní právo pak zajišťuje pohledávku tak, že v případě nesplnění povinností, které dlužníkovi ze smlouvy plynou, je zástavní věřitel- tzn. banka - oprávněn domáhat se prodeje zastavené věci a uspokojit svoji pohledávku z výtěžku prodeje. Prakticky se tento úkon provede podepsáním zástavních smluv a jejich následným zapsáním do katastru nemovitostí.

• hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je úvěrem, který je zajištěný nemovitostí a slouží prioritně k řešení bytových potřeb a dále ostatních účelů dle podmínek hypoteční banky. Nejběžnějšími účely jsou koupě/oprava/výstavba domu/bytu, koupě pozemku pro stavbu, splacení členského vkladu, úhrada za převod členských práv a povinností v družstvu a refinancování stávajících investic do bydlení. Ostatními účely – mimochodem často nefinancovatelné z překlenovacího úvěru/úvěru ze stavebního spoření - jsou investice do rekreačního objektu, hypotéka na pronájem, atd.

Důležitý pojem: LTV – loan to value – v překladu zadlužitelná hodnota nemovitosti. LTV vyjadřuje se v procentech a počítá se z hodnoty zastavené nemovitosti ve prospěch banky poskytující hypotéku.

praktický příklad: pokud banka prezentuje, že svým klientům poskytuje hyp. úvěry do 70% LTV, tak to znamená, že pokud se klient chystá ručit nemovitostí v tržní hodnotě 1 000 000,- Kč, pak mu banka poskytne hypoteční úvěr maximálně 700 000,- Kč (např. na její nákup.)

V r. 2016 – v návaznosti na nařízení ČNB – došlo u všech bank, které dříve poskytovaly hypotéky až do 100% LTV, ke snížení na max. 95% LTV a v r. 2017 byla tato hranice snížena na max. 90% LTV. V první polovině roku 2020 ČNB bankám opětovně umožňuje poskytování i poskytování hypo až do 100% LTV, v praxi však bankami tato možnost nevyužívána a klientům jsou nadále poskytovány hypotéky do max. 90% LTV.

Dalším důležitým pojmem je fixace. Ta vyjadřuje dobu (v letech), po kterou se klient s bankou dohodl na neměnnosti úrokové sazby. Konec fixace je dvojnásobně důležité období, neboť banka na jedné straně dává návrh nové sazby (často vyšší než je aktuální stav na trhu) a klient může zároveň v tomto okamžiku hypoteční úvěr obvykle bezsankčně částečně nebo zcela splatit. Taktéž může obvykle bezsankčně hypoteční úvěr přefinancovat jiným úvěrem a tím původní úvěr tzv. refinancovat. V návaznosti na nový zákon o spotřebitelském úvěru, který se týká i úvěrů na bydlení a je platný od 1.12.2016, došlo k zavedení možnosti bezsankční mimořádně splátky ve výši až 25% z výše úvěru 1x ročně i v průběhu fixace, což u dříve sjednaných hypoték nebylo možné.

I hypoték se týká téma poplatků - nejčastějšími jednorázovými poplatky spojenými s hypotečním úvěrem jsou poplatek za tržní odhad, poplatek za vyřízení úvěru a ve většině případů také poplatek za čerpání na „návrh na vklad zástavy“, který žadateli umožňuje čerpat prostředky z hypotéky již po podání zástavních smluv na katastr nemovitostí, a ne až po jejich tzv. zavkládání. Průběžnými poplatky mohou být poplatky za další sjednané služby - např. poplatek za úvěrové pojištění sjednané k hypotéce. Poplatek za vedení úvěrového účtu – dříve obvykle 150,-Kč/měs. – dnes již žádná banka klientům u nových hypoték neúčtuje.

Povinností žadatele je taktéž sjednat a po celou dobu udržovat pojištění zastavené nemovitosti, které je vinkulováno ve prospěch banky, životní pojištění obvykle není povinné, ale je z logiky věci vhodné. (Pokud si žadatel navíc životní pojištění sjedná přímo od poskytovatele úvěru, může díky tomu získat slevu na úrokové sazbě.)

K datu aktualizace tohoto studijního textu jsou úrokové sazby hypoték dosažitelné nejčastěji v rozmezí 1,8-2,3% p.a. (Výše úrokových sazeb na trhu se odvíjí se od situace na trhu a svoji roli zde hraje nejen celková situace v ekonomice a konkurenční boj mezi bankami, ale také LTV dané hypotéky, výše požadované hypotéky, délka vybrané fixace, sjednané přídatných služeb, atd.)

Minimální poskytovaná výše bývá nejčastěji od 300 000,- Kč.

- **stavební spoření (překlenovací úvěr, řádný úvěr)**

Terminologie stavebního spoření:

- **stavební spoření**

„Stavební spoření je účelové spoření spočívající

- a) v přijímání vkladů od účastníků stavebního spoření,
- b) v poskytování úvěrů účastníkům stavebního spoření,
- c) v poskytování příspěvku fyzickým osobám (dále jen "státní podpora") účastníkům stavebního spoření.“ (Zákon č. 96/1993 Sb., § 1)

- **účastník stavebního spoření a smlouva o stavebním spoření**

„Osoba, která uzavře se stavební spořitelnou písemnou smlouvu podle občanského zákoníku o stavebním spoření (dále jen "smlouva"), se stává účastníkem. Účastník se ve smlouvě zejména zaváže ukládat u stavební spořitelny vklady ve smluvené výši. Smlouva účastníka, pokud je jím fyzická osoba, musí obsahovat jeho prohlášení, zda v rámci této smlouvy žádá o přiznání státní podpory. Toto prohlášení může účastník v průběhu kalendářního roku jedenkrát změnit.“ (Zákon č. 96/1993 Sb., § 5)

- **cílová částka**

je částka, na kterou je uzavírána smlouva o stavebním spoření. Zahrnuje vklady účastníka, státní podporu, úroky z vkladů účastníka a státní podpory a případný úvěr ze stavebního spoření.

Princip fungování:

Princip fungování stavebního spoření lze zjednodušeně rozdělit na dvě základní možnosti:

- 1) s využitím překlenovacího úvěru nebo úvěru ze stavebního spoření
- 2) bez využití úvěrových možností

První z výše uvedených možností je využitelná pouze v případě, že předmětem úvěru je bytová potřeba.

Bytovými potřebami lze zjednodušeně chápat koupi nemovitosti či pozemku, případně výstavbu nebo rekonstrukci nemovitosti pro bydlení. Dalším účelem může být samozřejmě také refinancování jiného úvěru, který byl použit na podobné účely.

V rámci úvěrových možností ze stavebního spoření rozlišujeme překlenovací úvěry (tzv. meziúvěry) a úvěry ze stavebního spoření.

Odlišnost mezi překlenovacím úvěrem a úvěrem ze stavebního spoření spočívá pro účastníka stavebního spoření v množství potřebných naspořených prostředků, v době trvání smlouvy a také na vnitřním ohodnocení účastníka stavební spořitelnou.

Zatímco překlenovací úvěr je účastníkem využitelný prakticky ihned po uzavření smlouvy o stavebním spoření, pro přidělení úvěru ze stavebního spoření je potřeba

- 1) naspořit do obvykle 40 % z cílové částky,
- 2) doba od uzavření stavebního spoření musí být minimálně 2 roky a

3) tzv. hodnotící číslo (tzn. koeficient, prostřednictvím kterého spořitelna sleduje aktivitu spoření účastníka) musí nabýt stanovené hodnoty.

Pro účastníka je rozdíl mezi oběma typy úvěrů zejména v nákladovosti – zatímco úvěr ze stavebního spoření je splácen klasickými anuitními splátkami, v překlenovacím úvěru ke splácení dluhu nedochází a platby účastníka jsou děleny na dvě složky – na platbu úroků z dlužné částky a na spoření do „spořicí části“ stavebního spoření. Teprve po naplnění výše uvedených podmínek dochází k překlopení překlenovacího úvěru do úvěru ze stavebního spoření a stavební spoření („spořicí část“) tím končí. (Překlenovací úvěr je fakticky splacen naspořenými prostředky účastníka na „spořicí části“ stavebního spoření a úvěrem ze stavebního spoření.)

V případě překlenovacího úvěru je tedy dlužnou částkou cílové částka a tento stav trvá až do změny na úvěr ze stavebního spoření. (Účastník překlenovacího úvěru totiž dlužnou částku svými platbami nesnižuje, ale platí pouze úroky z jistiny a na účtu stavebního spoření „přispořuje“). V případě úvěru ze stavebního spoření je dlužnou částkou pouze rozdíl mezi dříve naspořeným prostředky a cílovou částkou a v průběhu času dochází prostřednictvím platby anuitních splátek k průběžnému snižování dlužné částky.

Úrokové sazby u zajištěných překlenovacích úvěrů i úvěrů ze stavebního spoření jsou k datu aktualizace tohoto studijního textu i zde nejčastěji dosažitelné v rozmezí 1,8-2,3 % p.a., u nezajištěných úvěrů jsou úrokové sazby vyšší. (Sazba 2% p.a. v hypotečním úvěru a 2% p.a. v překlenovacím úvěru ale nejsou s ohledem na rozdílné splácení obou produktů rozhodně totéž!)

- **shodné a rozdílné znaky hypotečních úvěrů a možností financování ze stavebního spoření**

Zásadním shodným znakem účelových hypotečních úvěrů, překlenovacích úvěrů i úvěrů ze stavebního spoření je, že pokud byly použity prostředky k řešení vlastních bytových potřeb dle definice v zákoně o dani z příjmu, pak uhrazené úroky tvoří tzv. nezdánitelnou část základu daně a lze o ně snížit daňový základ až do výše 300 000,- Kč/rok (úvěry sjednané do konce r. 2020) nebo 150 000,- Kč/rok (úvěry sjednané v r. 2021 a později). Jde o období snížení daňového základu např. o příspěvky uhrazené na životní pojištění a doplňkové penzijní spoření.

Naopak výrazným rozdílem mezi hypotečními úvěry a možnostmi financování ze stav. spoření je fakt, že hyp. úvěr musí být vždy zajištěn nemovitostí, zatímco překlenovací úvěry a úvěry ze stavebního spoření (při nižších částkách) nemusí být zajištěny nemovitostí.

- **další typy úvěrů**

V souvislosti s úvěry na řešení bytových potřeb je vhodné zmínit i další typy úvěrů dostupných na českém trhu.

- ***americká hypotéka***

je neúčelovým hypotečním úvěrem. Shodným znakem s klasickým hypotečním úvěrem je potřeba zastavení nemovitosti ve prospěch banky, rozdílným možnost využití prostředků a jakémukoliv účelu, nikoliv jen pro řešení bytových potřeb. Úrokové sazby k datu aktualizace tohoto studijního textu jsou nejčastěji dosažitelné v rozmezí 3-4% p.a. Minimální poskytnutelná výše bývá nejčastěji od 300 000,- Kč. Splatnost am. hypoték bývá obvykle max. 20 let a LTV nejčastěji max. do 70%.

Americká hypotéka je vhodnou formou úvěru například pro koupi auta nebo vybavení domácnosti nábytkem a elektronikou, neboť financování těchto účelů prostřednictvím klasické hypotéky není možné. (Nejedná o bytovou potřebu definovanou v zákoně.)

- ***spotřebitelský úvěr***

jsou půjčky fyzickým osobám na financování jejich nepodnikatelských potřeb. Slouží především k nákupu osobních automobilů, spotřebního zboží i k financování různých služeb (školné, dovolená, atd.).

K datu aktualizace tohoto studijního textu jsou běžně dosažitelné úrokové sazby v rozmezí 5-10% p.a.

Alternativou zejména pro financování osobních automobilů může být také využití finančního nebo operativního leasingu. Výhodnost či nevýhodnost tohoto způsobu financování nelze jednoznačně posoudit, neboť jeho podmínky mohou být značně individualizované. Jako častější způsob financování je leasing využíván v podnikových financích.

- ***kontokorent***

Kontokorent lze připojit k běžnému účtu jako debetní rámec, ve kterém se může klient „volně“ pohybovat a za fakticky vyčerpanou částku platit pouze úroky.

Podmínkou banky nicméně obvykle je, že minimálně jednou za rok musí být účet v plusu.

Úroková sazba obvykle okolo 20% p.a.

- ***kreditní karta***

Kreditní karta je možností, jak nakupovat zboží nebo služby na úvěr. K zúčtování dochází až po určité bankou stanovené době, tzv. bezúročném období (obvykle více než 1 měsíc).

Úvěr se čerpá prostřednictvím revolvingového (opakujícího se) úvěrového limitu, který se obnovuje automaticky po splacení dlužné částky.

Rozdílem mezi kreditní a debetní kartou je, že kreditní karta není propojena s prostředky z běžného účtu.

Úrokové sazby kreditních karet se po přesazení bezúročného období obvykle pohybují okolo 20% p.a.

- **Koncept finančního zabezpečení**

Finančním zabezpečením rozumíme krátkodobou finanční rezerva, tedy rychle a bezsankčně dostupné (likvidní) finanční prostředky pro případ nahodilé události – například ztráta zaměstnání, porucha automobilu, atd.

Význam finanční rezervy je zcela klíčový, neboť tvoří „polštář“ mezi průběžným tokem peněz a střednědobými a dlouhodobými finančními produkty, z kterých je rychlý a bezsankční výběr ve většině případů velmi obtížný a vysoce nákladný.

Pro účely osobních financí je za minimální doporučenou rezervu považován trojnásobek měsíčních příjmů.

➤ Koncept penze a dalších dlouhodobých cílů

Problematika penzí je v ČR stále častěji diskutovanou záležitostí. Ukazuje se, že současné nastavení důchodového systému není z dlouhodobého hlediska udržitelné, a lze v tomto směru do budoucna očekávat značné problémy. Není tajemstvím, že zejména díky nízké porodnosti, zvyšující se délce života a ostatním efektům souvisejících se stárnutím populace dojde v následujících letech k poměrně výrazné změně poměru pracujících obyvatel k obyvatelům v postproduktivním věku.

Pro občany ČR však toto téma rozhodně nemusí neřešitelné, jak je mnohdy prezentováno v médiích. Je potřeba si totiž uvědomit, že ať už je pohled politické reprezentace na důchodovou reformu jakýkoliv, nic nebrání střadatelům k dobrovolnému vytváření finanční (nebo obdobné) rezervy, která bude zajištěním na jejich postproduktivním věku.

Možnosti k tvorbě této rezervy jsou poměrně široké. Již na první pohled lze mezi státem podporovanými produkty pro zajištění penze vidět výhody plynoucí pro účastníky životního pojištění a zejména doplňkového penz. spoření. Kromě samotných příspěvků účastníků jsou u těchto produktů státem podporovány i příspěvky jejich zaměstnavatelů. Určité zvýhodnění ze strany státu lze však nalézt i u investic do podílových listů a dalších cenných papírů a bez zajímavosti nezůstávají ani další alternativy spoření.

• terminologie

Do úvodu je vhodné objasnit tři pojmy, které se prolínají napříč všemi debatami o důchodech.

○ *první (důchodový) pilíř*

je obecné označování státní důchodový systém v dané zemi. V ČR v tuto chvíli hlavní zdroj příjmu pro drtivou většinu současných penzistů.

○ *druhý (důchodový) pilíř*

znamená obecně typ spoření na penzi, které je na pomezí mezi povinným a dobrovolným. Jde o myšlenku vyvedení části odvodů z prvního pilíře na soukromý účet účastníka v komerčních penzijních společnostech a možnost ovlivnění jejich zhodnocení prostřednictvím volby investiční strategie. Možnost výplaty prostředků účastníkovi by v druhém pilíři měla nastat v době výplaty penze z prvního pilíře a výplata by měla být doživotní, nebo minimálně velmi dlouhodobá.

V ČR byl tento pilíř zaveden od roku 2013, ukončen na počátku roku 2016 a detailněji je vysvětlen dále.

○ *třetí (důchodový) pilíř*

je označení pro jakékoliv další dobrovolné spoření, které si střadatel sjedná za účelem vytvoření rezervy na postproduktivní věk.

V českých médiích je jako synonymum pro pojem třetí pilíř často prezentováno pouze doplňkové penzijní spoření – dřívějším názvem penzijní připojištění. Tento pohled je ale zkreslený, neboť kromě tohoto produktu sem můžeme dále řadit také např. spořicí složky v životních pojištěních nebo investice do podílových fondů, atd., a proto bude v dalším popisu pod pojmem „třetí pilíř“ vždy uvažováno jakékoliv dobrovolné spoření na penzi.

• fungování státního důchodového systému v ČR

První důch. pilíř v ČR je dávkově definovaný systém, průběžně financovaný. Pojistné získané z příspěvků účastníků (současných pracujících) na důchodové pojištění se vyplácí na důchody (současným důchodcům) ve stejném čase, jako ve kterém byly tyto prostředky získány. Tento systém je znám zejména pod zkratkou PAYG (pay as you go).

• problémy českého státního důchodového systému

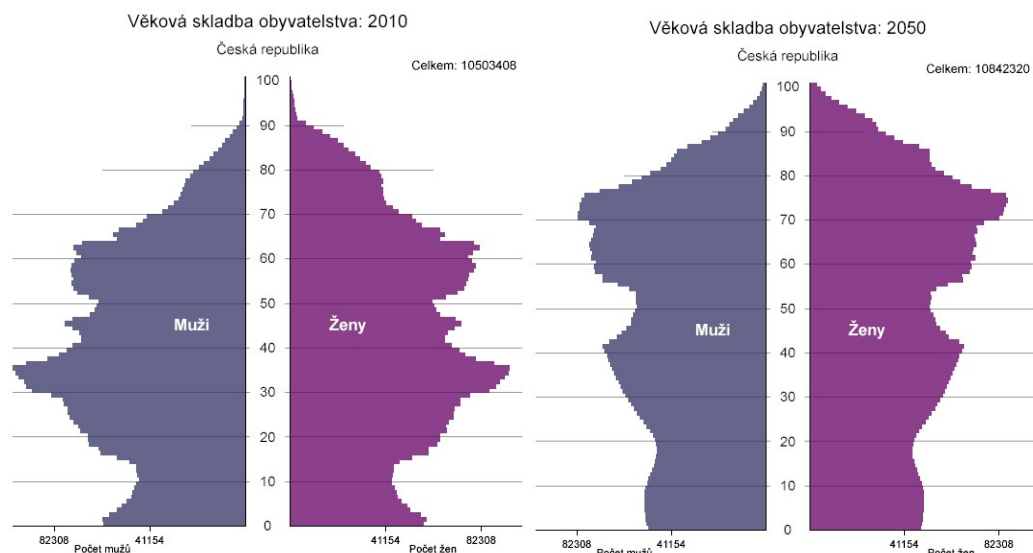
Základní problém českého státního důch. systému je, stejně jako v ostatních zemích používající tento systém, spojen s demografickým vývojem. Další problémy pak souvisejí s redistribucí, proměnlivou hospodářskou situací a rozhodnutími souvisejícími s předvolebními sliby. Vliv na fungování důchodového systému však mají ale i další faktory.

○ demografický vývoj

je zásadním problémem pro český státní důchodový systém. V demografických analýzách lze sledovat na jedné straně trend klesající porodnosti a na druhé straně rostoucí věk dožití obyvatel. V praxi mají tyto demografické tendence za následek změnu struktury obyvatelstva a tedy snížení počtu obyvatel, kteří odvádějí důchodové pojištění a zároveň zvýšení počtu obyvatel, kteří z penzijního systému čerpají dávky.

Poměr plátců důchodového pojištění na jednoho důchodce byl v roce 2010 přibližně dva ku jedné a problémy související s nadcházejícím demografickým vývojem se prozatím neprojevují. Je však pravděpodobné, že v roce 2050 bude poměr plátců a důchodců přesně opačný, což bude pro náš průběžný systém značná obtíž.

Prognózy Českého statistického úřadu k problematice demografického vývoje:

○ hospodářská situace

Další potencionální problémy důchodového systému mohou být spojeny s hospodářskými cykly. V době růstu ekonomiky je dosahováno vyšších mezd a tedy i odváděno vyšší důchodové pojistné, které je dále přerozdělováno. Oproti tomu v době recese bývá situace zcela opačná, odvody na důchodové pojištění jsou nižší a tedy i prostředky k přerozdělení jsou nižší, což s sebou přináší nutnost financovat důchody z jiných státních zdrojů.

- **redistribuce**

Český státní důchodový systém vykazuje značnou míru redistribuce prostředků, neboť náhradový poměr důchodu klesá v poměru s dříve dosahovanou mzdou. Zejména vysoce příjmoví občané, kteří do důchodového systému odvádějí stanovené pojistné, tedy dostávají procentně nižší penze než občané s nízkým příjmem a tedy i nízkými odvody. Tato situace má z logiky věci za následek, že se někteří občané snaží odvodům na důchodové pojištění vyhnout („zaměstnání“ na živnostenský list, výplata „na ruku“, atd.), čímž je dále narušována stabilita státního důchodového systému.

- **politická rozhodnutí související s předvolebními sliby**

Rozhodování o nastavení penzijního systému je v rukou politické reprezentace a občas se tedy stává, že je i penzijní systém při touze po dalších volebních hlasech přizpůsoben určitým skupinám občanů, čímž je dále narušována rovnováha mezi plátcí pojistného a občany, kteří z penzijního systému čerpají dávky.

- **reforma důchodového systému**

Z výše uvedených skutečností plyne, že by současný státní penzijní v České republice měl doznat některých změn, aby mohlo být občanům i v budoucnu poskytováno důstojné zabezpečení v jejich postproduktivním věku.

- **možné reformní kroky ke stabilizaci:**

- a) zvýšení odvodů na sociální pojištění nebo snížení (nebo nezvyšování) vyplácených dávek

Toto na první pohled zřejmé řešení je sice logické, avšak velmi těžce politicky průchodné. Navíc zatížení občanů platbami důchodového pojištění je již dnes značné, neboť z mezd je na financování důchodů prostřednictvím sociálního pojištění odváděno 28% hrubé mzdy (21,5% hradí zaměstnavatel, 6,5% zaměstnanec, podrobněji vysvětleno v kapitole týkající se výpočtu čisté mzdy).

- b) zvýšení věku, od kterého je možné čerpat dávky z důchodového pojištění, úprava pravidel pro tzv. náhradní doby

Tento krok byl již v platnosti a postupně docházelo ke zvyšování důchodového věku u mužů i žen a u žen zároveň docházelo k postupnému odbourávání zvýhodnění v návaznosti na počet vychovaných dětí. (Např. pro občany narozené v roce 2010 měl být důchodový věk nastaven na 72 let a 6 měsíců.) V roce 2018 ale došlo opětovně k zastropování věku odchodu do důchodu na 65 let, avšak s možností v budoucnu tuto hranici dále zvyšovat. (Tato úprava vzešla z doporučení důchodové komise, že by občané měli mít možnost v důchodu strávit ¼ života.)

Souběžně s výše uvedeným dochází taktéž k postupnému prodloužení doby potřebné pro vznik nároku na důchod na 35 let vč. náhradních dob pojištění nebo 30 let bez náhradních dob pojištění.

Náhradní doba = doba započítaná do pojištění na důchod, aniž by bylo odváděno pojistné. (např. osobní péče o dítě do jeho 4 let, doba studia vysoké školy do r. 2010, atd.)

Část výše uvedených změn proběhla v roce 2011 v souvislosti s tzv „malou“ důchodovou reformou.

- c) zavedení plnohodnotného druhého pilíře – povinného soukromého spoření s doživotní rentou v postproduktivním věku.

Tento krok byl v ČR tématem „velké“ důchodové reformy. Občané v roce 2013 dostali možnost přeměrovat 3% (z celkových 28%) z odvodů na důchodového pojištění do speciálních soukromých fondů za předpokladu, že ze svého přidají další 2% ze své mzdy. Možnost výplaty takto naspořených prostředků měla být pouze formou doživotní renty, doživotní renty s tříletou pozůstalostní penzí a renty na 20 let. Rozhodnutí o vstupu do tohoto systému bylo dobrovolné, avšak zároveň nevratné. Vzhledem k předpokládané dlouhodobosti tohoto spoření bylo pozitivní, že zde existovala možnost volby z více investičních strategií. Garance výnosu ani návratnosti vložených prostředků zde ale nebyla. Oficiální název českého druhého pilíře byl „důchodové spoření“.

Protože v době zavádění druhého pilíře nevládl u politické reprezentace jednotný názor na jeho budoucí fungování a jeho zavádění zároveň probíhalo v době stagnace ekonomiky, výsledkem bylo, že zájemců o druhý pilíř bylo výrazně méně, než se očekávalo a druhý pilíř byl k 1.1.2016 zrušen. (Dalšími důvody neúspěšnosti tohoto projektu také byla předpokládaná výhodnost jen pro relativně malou skupinu lidí a také nutnost zavázat se ke spoření dalších 2% ze mzdy nad rámec tehdejších odvodů bez možnosti tyto prostředky vybrat předčasně.) Účastníci se po zrušení druhého pilíře následně měli možnost rozhodnout, zda budou chtít prostředky přímo vyplatit, nebo převést na svoji smlouvu o doplňkovém penzijním spoření, pokud ji měli. Účastníci měli dále možnost doplatit pojistné na důchodové pojištění do I. pilíře za dobu účasti ve II. pilíři, aby v budoucnu nedošlo ke krácení jejich důchodů z I. pilíře.

Souběžně se zavedením druhého pilíře došlo k úpravám parametrů doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění), které budou vysvětleny později.

Alternativou výše uvedeného druhého pilíře fondového typu jsou tzv. zaměstnanecké fondy. Tento systém je využívám např. v USA.

- d) aktivní podpora třetího pilíře

Podpora třetího pilíře, tedy dobrovolného spoření na penzi, je důležitá bez ohledu na to, zda druhý pilíř existuje, či nikoliv. Aktivní podpora by v tomto směru byla vhodná i pro vyšší příspěvky zaměstnavatelů zaměstnancům do jejich finančních produktů k zajištění prostředků na stáří.

Výše uvedené možnosti reformy se týkají penzijního systému přímo, oproti tomu dále uvedené alternativy mají spíše globální charakter.

- e) podpora růstu porodnosti

Ovlivnění vyšší porodnosti je složitou a značně dlouhodobou věcí. Cestu lze nicméně najít v aktivní politice zaměřenou na mladé rodiny, například formou nízko úročených úvěrů na bytové potřeby pro mladé do určitého věku.

- f) udržování ekonomické stability

Udržování ekonomické stability, a tím stability v odvádění odvodů na důchody, by mělo být cílem politické reprezentace bez ohledu na stav důchodového systému.

- g) motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání občanů těsně před hranicí důchodového věku i po jejím dosažení

Zvýšení zájmu zaměstnavatelů o občany před či na hranici důchodového věku, kteří mají stále zájem se účastnit pracovního života, by s sebou také přineslo určité odlehčení pro důchodový systém. Cestou k motivování zaměstnavatelů mohou být například daňové úlevy. Na druhé straně by tento krok pravděpodobně znevýhodnil vstup absolventů na pracovní trh.

Jak však již bylo uvedeno v úvodu, provedení či neprovedení jakýchkoliv změn ve stávajícím důchodovém systému nic nemění na faktu, že možnosti finančního zajištění pro postproduktivní věk má prostřednictvím různých forem dobrovolného spoření k dispozici každý občan. Charakteristika těchto možností je uvedena v kapitole Řešení spořicíh konceptů, která následuje po kapitole Koncept investic.

○ **řešení dalších dlouhodobých cílů**

Při řešení jiných dlouhodobých cílů je situace o mnoho „jednodušší“, neboť se v tomto směru nelze očekávat jakoukoliv pomoc ze strany státu a střadatel je zde tak odkázán pouze sám na sebe.

➤ **Koncept investic**

Koncept investic vyjadřuje práci s finančními prostředky po naplnění veškerých předchozích cílů ve finanční pyramidě. Cílem konceptu investic je samozřejmě další efektivní růst majetku střadatele, na druhé straně ani ztráta zrealizovaná v tomto konceptu by nikterak neměla ohrozit finanční situaci střadatele, neboť všechny předchozí potřeby již byly naplněny v předchozích patrech finanční pyramidy.

Pojem investování je pro řadu lidí velmi často rovnou spojen s aktivitami na kapitálovém trhu. Symbolem pro situaci, kdy trvaleji dochází k vzestupu cen na kapitálovém trhu, je býk a tento stav je označován jako tzv. "býčí trh". Symbolem pro opačný vývoj trhu je medvěd, a označení "medvědí trh" se proto používá pro situace, kdy na kapitálovém trhu dochází k dlouhodobějšímu pokles cen.

➤ Řešení spořicíh konceptů

- koncept finančního zabezpečení
- koncept penze a dalších dlouhodobých finančních cílů
- koncept investic

- **obecné principy kumulace finančních prostředků**

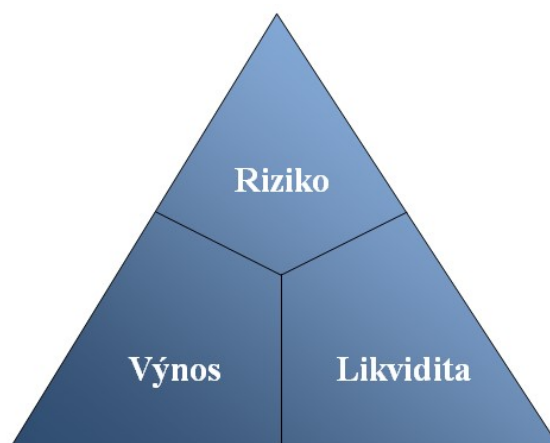
V následující části budou vysvětleny pojmy určující obecné principy kumulace finančních prostředků.

Konkrétně jde o

- magický trojúhelník
- diverzifikace
- faktor času
- vliv inflace.

- *magický trojúhelník*

Při hledání cest ke zhodnocení finančních prostředků se nelze vyhnout rozporu mezi rizikem, výnosem a likviditou, znázorněnou na následujícím obrázku.

Je zřejmé, že s pomyslným přiblížením se k jednomu z vrcholu tohoto rizikového trojúhelníku dochází k vzdálení se od vrcholů ostatních. Vysoké riziko tedy většinou znamená vyšší potencionální výnos a zároveň nižší likviditu, a naopak. A taktéž platí: „nebýt likvidní může znamenat být v likvidaci“ (Smrčka, 2007, s. 51).

Pro určení rizikového profilu střadatele bývá využíván investiční dotazník, získané výstupy však značně ovlivněny typem pokládaných otázek a mohou tak být značně zkreslené od skutečného profilu střadatele.

○ **diverzifikace**

Při zhodnocování finančních prostředků by zároveň mělo být usilováno o diverzifikaci (eliminace rizika prostřednictvím vlastnictví různých finančních nástrojů). Stejně jako se v praktickém životě nemusí vyplatit sázka na jednoho koně, tak i při vytváření finančních rezerv je vhodné rozložit riziko.

S diverzifikací je proto také často spojován pojem portfolio – soubor různých aktiv držených jednotlivcem.

Základní možnosti diverzifikace při tvorbě portfolio jsou dle

- **produktů**

Produktová diverzifikace spočívá v rozložení prostředků, které chceme zhodnotit, do více typů finančních produktů. Sřadatelé v České republice mohou takto diverzifikovat například vkládáním prostředků do stavebního spoření, termínovaných vkladů a podílových fondů, namísto využívání pouze jednoho z těchto produktů.

- **typu finančních aktiv**

Základní dělení finančních aktiv dle míry rizika je na peněžní, dluhopisové (obligační) a akciové. Peněžní trhy zahrnují obchody s finančními aktivy se splatností do jednoho roku, což má za následek nízkou rizikovost avšak zároveň nízký výnos. Dluhopisové trhy se zaměřují na obchodování s dluhopisy, které mají většinou delší dobu splatnosti a kromě vyššího potenciálního zhodnocení tedy znamenají i vyšší riziko. Nejvyšší riziko spočívá v trzích akciových, potenciální výnos je však také nejvyšší.

- **správce**

Diverzifikace dle správce znamená rozložení rizika mezi více správců aktiv, tedy mezi více finančních institucí. (např. KB, ČSOB, ČS,..)

- **měny**

Tvorba finanční rezervy v jiné než české měně přináší mimo jiné možnost zisku, ale také riziko ztráty, v souvislosti s kurzovým rizikem. Na druhé straně je ale potřeba zmínit, že v české měně je o mnoho méně investičních příležitostí, než v měnách zahraničních. Zda lze z pohledu občana ČR brát jako budoucí domácí měnu euro je otázka s nejasnou odpovědí.

- **odvětví a sektorů**

Jedná se o rozložení rizika dle oborů činnosti, například rozdělení vlastních finančních aktiv do sektoru bankovníctví, telekomunikace, stavebnictví, energetika, farmacie, atd.

- **regionů**

Diverzifikace dle regionů znamená rozložení rizika do více oblastí či států. Rozvinuté země většinou poskytují nižší riziko i nižší potenciální výnos, oproti tomu země rozvíjející se nebo země nerozvinuté znamenají značné riziko ztráty, ale i možnost vysokého potenciálního zisku. (např. Evropa, USA, Rusko, Jižní Amerika, atd.)

- **času**

Diverzifikace dle času znamená rozkládání rizika v čase. Sřadatelé mohou své prostředky do finančních produktů vkládat jednorázově nebo pravidelně, což s sebou přináší různá rizika i možnosti.

- státem definovaných garancí

Jde o diverzifikaci rozdělením mezi produkty pojištěné ze zákona Fondem pojištění vkladů (Garančním systémem finančního trhu) do 100 000,- EUR (např. bankovní účty) a produkty nijak nepojištěné.

○ **faktor času**

Faktor času u složeného úročení způsobuje, že společně s vloženými prostředky jsou opakovaně úročeny i dosud získané úroky. Příkladový vliv působení faktoru času je znázorněn v následující tabulce.

Působení faktoru času

jednorázová investice 100 000 Kč	roky (n)			
	$investice \cdot (1+i)^n$	10	30	50
úroková míra (i)	1%	110 462,21	134 784,89	164 463,18
	3%	134 391,64	242 726,25	438 390,60
	5%	162 889,46	432 194,24	1 146 739,98
	7%	196 715,14	761 225,50	2 945 702,51
	9%	236 736,37	1 326 767,85	7 435 752,01

Zdroj: vlastní zpracování, 2010

Z výše uvedeného plyne, že s časem výsledně získaná částka roste a zároveň klesá poměr vložené částky k získaným úrokům.

Čím dříve je tedy spoření započato, tím pozitivnějšího výsledného efektu lze dosáhnout.

○ ***vliv inflace***

Inflace je nárůst všeobecné cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice v určitém časovém období. Inflace způsobuje snižování kupní síly peněz a na efektivnost investování finančních prostředků má tedy značný dopad. Vliv inflace způsobuje, že přestože se nominální hodnota úspor v návaznosti na výše popsany faktor času zvyšuje, reálná hodnota úspor se zvyšuje pomaleji a nebo dokonce klesá.

Zakomponování vlivu inflace do výše uvedeného příkladu je uvedeno v následující tabulce.

Působení faktoru času s vlivem inflace 5 %

investice 100 000 Kč	roky (n)			
úroková míra (i)	investice*(1+r) ⁿ	10	30	50
	1%	67 814,22	31 186,18	14 341,80
	3%	82 504,81	56 161,38	38 229,29
	5%	100 000,00	100 000,00	100 000,00
	7%	120 766,03	176 130,42	256 876,24
	9%	145 335,59	306 984,16	648 425,29
r = reálná úroková míra = (i-inflace)/(1+inflace), uvažovaná inflace: 5 %				

Zdroj: vlastní zpracování, 2010

Vývoj inflace v ČR

rok 2010 – 1,5%, 2011-1,9%, 2012-3,3%, 2013-1,4%, 2014-0,4%, 2015 – 0,3%, 2016 - 0,7%, 2017 – 2,5%, 2018 – 2,1%, 2019 – 2,8%

„Pokud chceme ochraňovat své osobní bohatství před inflací, tedy alespoň dosáhnout toho, že jeho kupní síla nebude klesat, pak je potřeba dosáhnout jednoduchého stavu – aby čisté výnosy investic (po zdanění) byly vyšší než roční míra inflace v daném období.“ (Smrčka, 2007, s. 41)

○ ***cesty ke zhodnocení finančních prostředků***

Možností pro zhodnocení finančních prostředků je mnoho a každý střadatel musí pečlivě zvážit, která je vhodná pro naplnění právě jeho finančních cílů

V následujících kapitolách jsou postupně rozebrány finanční produkty nejběžněji využívané ke zhodnocení finančních prostředků v oblasti osobních financí.

Konkrétně budou řešeny:

- bankovní účty
- spořicí účty
- termínované vklady
- vkladní knížky
- stavební spoření
- životní pojištění
- doplňkové penzijní spoření
- podílové fondy
- dluhopisy
- akcie
- nemovitosti

Uvedeny jsou i některé z možností alternativních investic.

○ **běžný účet**

Základním nástrojem pro práci s penězi je běžný účet. Potenciál pro jejich zhodnocení je nicméně obvykle nulový.

○ ***princip fungování a členění bankovních účtů***

Nejjednodušší dělení bankovních účtů je na účty určené pro občany a účty podnikatelské. Vzhledem k zaměření tohoto studijního materiálu na problematiku osobních a rodinných financí budou dále uvažovány zejména bankovní účty pro soukromé nepodnikající osoby.

Základní funkcí běžného účtu je uskutečňování transakcí při platebním styku, zejména bezhotovostním. Jedná se o nejčastěji využívaný bankovní produkt, pomáhající klientovi při správě a řízení financí. (Viz kapitola věnující se Efektivnímu platebnímu styku.)

Samotný bankovní účet je však bankou poskytován pouze ojediněle. Ve většině případů jde spíše o kombinaci služeb v rámci určitého balíčku poskytovaného bankou. Klient si v takovém případě kromě samotného účtu zajistí například vydání a vedení debetní platební karty, výběry z bankomatů, možnost obsluhy účtu prostřednictvím internetu, atd. K platební kartě je dále nabízené pojištění proti ztrátě, úrazové pojištění či cestovní pojištění a v přímé či nepřímé návaznosti na to veškeré další služby poskytované nebo zprostředkované danou bankou.

Často diskutovaným tématem v souvislosti s bankovními účty jsou také poplatky. (Viz kapitola věnující se Efektivnímu platebnímu styku.)

○ ***bankovní účty a daně***

Výnosy dosažené na bankovních účtech jsou zdaňovány patnácti procentní sazbou daně, což se dále projevuje do konečného čistého zhodnocení tohoto bankovního produktu.

○ ***zhodnocení pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**
 - vysoká likvidita
 - možnost obsluhy prostřednictvím internetového bankovníctví
 - vklady jsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
- **negativa**
 - u tradičních bank někdy ještě vysoké poplatky
 - nízké/nulové úročení
 - zdaňování případných úroků 15 %

○ **spořicí účet**

Další z možností k uchovávání i rozmnožení finančních prostředků jsou spořicí účty. Jedná se o finanční produkty dostupné ve většině bank působících na českém trhu.

Spořicí účet je populárním typem vkladového účtu, který spojuje výnosnost termínovaného vkladu s likviditou běžného účtu.

K datu aktualizace tohoto studijního textu jsou nejvyšší úrokové sazby na trhu (při neuvažování krátkodobých akcí bank na podporu založení nových spořicích účtů) nejčastěji 1% p.a. (Výše úrokových sazeb spořicích účtů se odvíjí od situace na trhu, svoji roli zde hraje nejen celková situace v ekonomice a konkurenční boj mezi bankami, ale také výše vložené částky, atd.)

○ ***spořicí účty a daně***

Připsané úroky jsou zdaňovány 15% sazbou daně.

○ ***shrnutí pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**

- úložky na spořicích účtech jsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
- vyšší úroková sazba než na běžném účtu
- většinou nulové poplatky a jednoduchá administrativa
- u většiny spořicích účtů vysoká likvidita spořených prostředků

- **negativa**

- 15% daň z připsaných úroků
- zřízení některých spořicích účtů, popřípadě dosažení lepší úrokové sazby, je podmíněno založením běžného účtu
- úrokové sazby jsou v čase proměnlivé

- **termínované vklady**

Jedná se o finanční produkt opět dostupný ve většině bank působících na českém trhu.

Jde o bankovní produkt umožňující klientům dosažení vyššího výnosu než na běžném účtu výměnou za poskytnutí finančních prostředků bance na předem definovaný časový horizont.

Úrokové sazby u term. vkladů se odvíjejí od celkové situace na trhu a taktéž od doby na kterou jsou prostředky na term. vklad vloženy. Významnou roli hraje taktéž výše takto uložených prostředků.

- ***termínované vklady a daně***

Problematika daní je termínovaných vkladů shodná se spořicími účty – dosažený výnos je zdaňován 15% sazbou daně.

- ***shrnutí pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**

- vklady jsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
 - vyšší úroková sazba než na běžném účtu
 - většinou nulové poplatky a jednoduchá administrativa

- **negativa**

- 15% daň z připsaných úroků
 - obvykle sankce za předčasný výběr
 - zřízení, popřípadě dosažení lepší úrokové sazby, může být podmíněno založením běžného účtu nebo vložím určité částky

- **vkladní knížka**

Alternativou k běžnému u v některých případech i ke spořicímu účtu je, a zejména v minulosti byla, vkladní knížka

- ***terminologie***

- **vkladní knížka**

je bankovním produktem umožňující hotovostní operace. V České republice má velmi dlouhou historii.

- **výpovědní lhůta**

je doba, o jakou musí střadatel dopředu dát vědět bance svůj úmysl vybrat z vkladní knížky část prostředků.

- ***princip fungování a členění vkladních knížek***

Nejjednodušším dělením vkladních knížek je na vkladní knížky

- s výpovědní lhůtou
 - bez výpovědní lhůty

Vkladní knížka s výpovědní lhůtou obvykle nabízí vyšší úročení, neboť k vyzvednutí finančních prostředků je potřeba banku informovat značnou dobu dopředu. Výpovědní lhůty začínají obvykle na třech měsících a mohou dosahovat až dvou let. V případě, že klient potřebuje s penězi disponovat dříve, než uplyne sjednaná výpovědní lhůta, není tato možnost zapovězena. Je však zpoplatněna, což má samozřejmě velké následky na celkovou výnosnost.

Oproti tomu vkladní knížky bez výpovědní lhůty jsou úročeny jen zanedbatelným úrokem, což z pohledu banky přímo souvisí s možností klienta s naspořenými prostředky okamžitě disponovat.

V rámci výše uvedeného dělení vkladních knížek lze dále ještě rozlišovat ještě například dětské vkladní knížky a výherní vkladní knížky.

- ***vkladní knížky a daně***

Připsané úroky i úrokové bonifikace či výherní prémie jsou zdaňovány sazbou daně patnáct procent.

- ***pozitiva a negativa produktu***

- **pozitiva**

- vklady jsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
 - přehlednost, srozumitelnost
 - transparentnost

- **negativa**

- zdaňování úroků sazbou daně 15%
 - při nedodržení výpovědní lhůty sankční poplatek
 - nízké úroky

• stavební spoření

Stavební spoření je bankovní produkt, důvodem jehož založení bylo, aby účastník stavebního spoření naakumuloval určité množství finančních prostředků a za pomoci státu ve formě státní podpory a úvěru ze stavebního spoření zrealizoval svoji bytovou potřebu. Stavební spoření je využitelné i jako jedna z možností ke zhodnocení volných finančních prostředků.

○ *princip fungování stavebního spoření*

Princip fungování stavebního spoření lze zjednodušeně rozdělit na dvě základní možnosti:

- s využitím překlenovacího úvěru nebo úvěru ze stavebního spoření. Tato možnost byla rozebrána v Konceptu bydlení.
- bez využití úvěru - tato možnost je zajímavá zejména pro střadatele, kteří nemají zájem využít naspořených prostředků k financování bytových potřeb. Při nevyužití úvěru jsou totiž naspořené prostředky včetně státní podpory a úroků použitelné bez omezení účelu.

Celkový výnos stavebního spoření se skládá ze dvou složek – z úrokového výnosu a ze státní podpory. Přesný úrokový výnos je dán konkrétním tarifem stavebního spoření poskytnutého stavební spořitelnou, obecně lze však říci, že s časem docházelo ke snižování úrokových sazeb. Dalším faktorem, který úroky ze stavebního spoření ovlivňuje, je, zda si klient vybere variantu předurčenou k úvěru za stavebního spoření nebo naopak variantu zaměřenou na spoření s neúčelovým využitím.

Hlavní motiv pro většinu střadatelů je však státní podpora poskytovaná k vkladům účastníka.

Státní podpora ve stavebním spoření dle data uzavření smluv (stav platný do 31.12. 2010)

	Státní podpora (v %)	Maximální základna pro výpočet státní podpory	Maximální státní podpora	Minimální doba trvání smlouvy pro poskytnutí státní podpory
do 31.12.2003	25%	18 000	4 500	5
od 1.1.2004	15%	20 000	3 000	6

S účinností od 1.1.2011 došlo ke sjednocení celého systému stavebního spoření (tzn. všech smluv bez ohledu na datum jejich uzavření). Státní podpora je 10% z vkladu účastníka, maximálně však 2 000 Kč – tzn. z vkladu 20 000 Kč. Minimální doba trvání smlouvy pro poskytnutí státní podpory je 6 let.

○ *stavební spoření a daně*

Výnos stavebního spoření ani státní podpora nebyly, na rozdíl od většiny ostatních finančních produktů, do konce roku 2010 zdaňovány. Od roku 2011 jsou však připisované úroky zdaňovány sazbou daně 15%.

○ *shrnutí pozitiv a negativ produktu*

- **pozitiva**
 - státní příspěvek (u všech smluv bez rozdílu jejich vzniku) aktuálně až 2 000 Kč
 - garantované úrokové zhodnocení

- vklady jsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
- po uplynutí vázací doby 6 let (u aktuálně sjednatelných smluv) jsou peníze použitelné na cokoliv
- při splnění určitých kritérií možnost čerpání úvěru na účely související s bydlením až do výše cílové částky
- **negativa**
 - v čase stále nižší náklonnost politiků k tomuto produktu
 - do naplnění vázací lhůty naspořené prostředky likvidní jen za cenu ztráty nároku na státní podporu
 - zdaňování připsaných úroků sazbou daně 15%

- **životní pojištění**

Životní pojištění je produktem umožňujícím ve většině případů jak ochranu blízkých pojištěného prostřednictvím pojistné částky na smrt, tak i samotného pojištěného prostřednictvím řady dalších připojištění (pojištění invalidity, trvalých následků úrazu, atd.). V rezervotvorných životních pojištěních je další „ochranou“ pojištěného také výplata naspořených prostředků, v případě „dožití“ se konce pojistné smlouvy.

- ***princip fungování a členění životního pojištění***

Princip fungování tohoto finančního produktu se značně odlišuje v návaznosti na zvolený typ životního pojištění – rizikové nebo rezervotvorné životní pojištění.

Rozdíly mezi jednotlivými typy životních pojištění byly již uvedeny v kapitole věnující se Ochráně příjmu, a proto bude dále pozornost věnována už jen spořicími složkám v rámci rezervotvorných životních pojištění - investičního životního pojištění a kapitálového životního pojištění.

Klíčovým rozdílem mezi kapitálovým životním pojištěním a investičním životním pojištěním je, že zatímco u prvního z výše zmíněných je pojišťovnou garantována velikost částky, která bude klientovi vyplacena (nikoliv však dosažení kladné výnosnosti!) při konci smlouvy (tzv. „při dožití“), investiční strategii volí pojišťovna a produkt je obvykle minimálně variabilní, u investičního životního pojištění je tomu přesně naopak, neboť není garantována částka, která bude vyplacena při dožití, investiční strategie je volbou klienta a produkt je vysoce variabilní.

Investiční strategie investičního životního pojištění jsou obdobné s možnostmi nabízenými v podílových fondech (viz dále.)

Kromě klientem či pojišťovnou zvolené strategie se na výsledné výkonnosti a efektivnosti projevují na jedné straně daně a (mnohdy nezanedbatelné) poplatky, a na straně druhé případné příspěvky zaměstnavatele a možnosti snížení základu daně o nezdanitelnou část základu daně.

- ***životní pojištění a daně***

Životní pojištění umožňuje při splnění určitých podmínek snížení základu daně o zaplacené pojistné, výsledný dosažený zisk je však při dožití se konce pojištění zdaňován.

- **nezdanitelná část základu daně**

Podmínkami pro snížení základu daně o zaplacené pojistné je, že pojistná smlouva je sjednána

- minimálně na 5 let,
- do 60ti let věku pojištěného,
- pojistník a pojištěný je stejná osoba,
- a že ze smlouvy životního pojištění nebudou dělány částečné výběry.

(U kapitálových životních pojištění navíc platí ještě podmínka, že u smluv trvajících méně než 15 let musí být garantovaná hodnota při dožití minimálně 40 000,- Kč a u smluv trvajících déle než 15 let alespoň 70 000,- Kč.)

Nejvyšší možné snížení daňového základu o 24 000,- Kč/rok je dosažitelné v případě, že uhrazené pojistné pojistníkem na pojištění smrti (jakýmkoliv způsobem) nebo do spořicí složky životního pojištění bude minimálně 24 000,- Kč/rok.

- příspěvky zaměstnavatele

V případě příspěvků zaměstnavatele do životního pojištění (nebo doplňkové penz. spoření) do 4 167,- Kč měsíčně, tzn. 50 000,- Kč ročně nejsou tyto příspěvky zatíženy platbami na sociální a zdravotní pojištění a nejsou zdaňovány. (Částka 50 000,-Kč/rok je společný limit pro DPS i živ. pojištění.)

Motivací zaměstnavatelů pro přispívání do životního pojištění (či doplňkového penzijního spoření, viz dále) svým zaměstnancům je, že tyto příspěvky nepodléhají platbám sociálního a zdravotního pojištění a jsou daňovým nákladem.

Porovnání zvýšení hrubé mzdy s příspěvkem na životní pojištění

	Navýšení hrubé mzdy	Příspěvek na životní pojištění
Zvýšení hrubého příjmu zaměstnance	1 000 Kč	1 000 Kč
Zvýšení čistého příjmu zaměstnance	689 Kč	1 000 Kč
Měsíční náklady vynaložené zaměstnavatelem na zvýšení příjmu		
Zdravotní pojištění	90 Kč	0 Kč
Sociální pojištění	248 Kč	0 Kč
Měsíční náklady na zaměstnance	1 338 Kč	1 000 Kč
Roční náklady vynaložené zaměstnavatelem na zvýšení příjmu		
Roční náklady na zaměstnance	16 056 Kč	12 000 Kč

Z uvedeného porovnání plyne, že při zvýšení hrubé mzdy jsou měsíční náklady zaměstnavatele 1 338 Kč a čistý přínos pro zaměstnance pouze 689 Kč. Oproti tomu, v případě příspěvku zaměstnavatele do životního pojištění zaměstnance jsou náklady zaměstnavatele 1 000 Kč měsíčně a přínos pro zaměstnance také 1 000 Kč měsíčně. (Peníze ale nemá zaměstnanec k dispozici a taktéž nejsou uvažovány poplatky spojené s životním pojištěním / doplňkovým penz. spořením a případné daně)

- ukončení životního pojištění

Třemi nejčastějšími způsoby ukončení životního pojištění jsou:

- 1) výplata uspořené částky při dožití se konce pojištění
- 2) výplata pojistné částky při smrti pojištěného
- 3) zrušení životního pojištění pojistníkem a výplata odbytného.

V návaznosti na způsob ukončení dochází k odlišným daňovým přístupům. V případě výplaty prostředků při dožití se konce pojištění je případný dosažený zisk zdaňován sazbou daně patnáct procent, naopak při smrti pojištěného je vyplácená pojistná částka nezdaňována.

Při vyplacení odbytného je obdobně jako při dožití se konce pojištění zdaňován případný zisk, zdaněny jsou však také případné příspěvky zaměstnavatele i zisk z nich a v případě nenaplnění podmínek definovaných v zákoně o dani z příjmu (tzn. spoření po dobu minimálně 5ti let a zároveň minimálně do 60ti let pojištěného a vzdání se možnosti částečných výběrů ze smlouvy) musí - zjednodušeně - navíc pojištěný zvýšit v nejbližším daňovém přiznání svůj daňový základ o všechny dříve využité nezdanitelné části základu daně a dodatečně je tedy dodanit.

○ ***shrnutí pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**

- v případě kapitálového životního pojištění garantovaná částka při dožití, v případě investičního životního pojištění možnost volby alokace pojistného
- v případě investičního životního pojištění možnost obvykle průběžně flexibilně měnit poměr mezi spořicí složkou a rizikovou složkou dle klientovy aktuální situace a dle jeho potřeb
- nezdanitelná část základu daně až 24 000,- Kč ročně
- možnost příspěvku zaměstnavatele

- **negativa**

- v investičním životním pojištění v prvních letech a v kapitálovém životním pojištění po celou dobu trvání omezená likvidita spořených finančních prostředků
- zejména v prvních letech trvání produktu často vysoké poplatky
- vklady nejsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
- zdanění výnosů v případě výplaty při dožití sazbou daně 15%
- provizně nejzajímavější produkt na trhu – řadou neseriózních finančních zprostředkovatelů proto používán jako „lék na všechno“

- **doplňkové penzijní spoření (dříve penzijní připojištění)**

Doplňkové penzijní spoření (dále jen DPS) se zaměřuje zejména na kumulaci prostředků na prioritně dlouhé časové horizonty.

DPS navazuje na tradici penzijního připojištění, které bylo sjednatelné do konce roku 2012.

- **terminologie**

- **účastník DPS**

je fyzická osoba, která se dobrovolně rozhodla účastnit DPS.

DPS je sjednatelné i pro nezletilé. (Do konce roku 2015 bylo sjednatelné pouze pro osoby starší 18 let.)

- **penzijní společnost (dříve penzijní fond)**

je právnickou osobou, která provozuje DPS. Většina penzijních společností na českém trhu vznikla z penzijních fondů ve stejném čase, kdy docházelo ke vzniku 2 pilíře a ke změně systému penz. připojištění na DPS.

- **princip fungování DPS**

Do DPS mohou plynout prostředky z několika zdrojů. Základem je příspěvek samotného účastníka.

Na příspěvky účastníka následně navazuje státní příspěvek. (Kromě toho mohou do penzijního připojištění přispívat ještě zaměstnavatel nebo jiná třetí osoba). Takto shromážděné prostředky jsou poté penzijní společností obhospodařovány.

Státní příspěvek se v čase měnil. Smlouvy uzavřené do počátku roku 2000 měli jiné státní příspěvky než smlouvy uzavřené později. Od roku 2013 však došlo ke sjednocení pravidel pro veškeré smlouvy bez ohledu na datum sjednání. Detailněji je problematika státního příspěvku přiblížena v následující tabulce.

Velikost státního příspěvku v návaznosti na příspěvek účastníka

příspěvek účastníka (Kč)	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000 a více
státní příspěvek do r. 1999	40	72	96	112	120	120	120	120	120	120
státní příspěvek od r. 2000	50	90	120	140	150	150	150	150	150	150
státní příspěvek od r. 2013 (pro všechny smlouvy, bez ohledu na datum uzavření smlouvy)	0	0	90	110	130	150	170	190	210	230

Výplaty prostředků z DPS se nazývají jako dávky a mohou nabývat 3 základních podob

- penze
- jednorázové vyrovnání
- odbytné.

Konkrétní varianty dávek se, stejně jako možnosti zhodnocování prostředků penzijní společnosti, odlišují pro dva základní typy fondů - tzv. transformované fondy a účastnické fondy.

A. transformovaný fond

Transformovaný fond (dále jen TF) je přímým pokračováním penzijního připojištění a zachovává všechny parametry tohoto produktu. Konkrétněji jsou tyto parametry zmíněny v následujících řádcích.

Penzijní společnosti nadále investují prostředky klientů velmi konzervativním způsobem zaměřeným zejména na dluhopisy a účastník si nemůže zvolit strategii dle svého uvážení. Účastníkům je ze zákona garantována nezápornost výnosu, což v praxi to znamená, že i při nepříznivém vývoji na finančních trzích nesmí penzijní společnost připsat roční zhodnocení příspěvků účastníků na nižší než nulové úrovni.

Vyplácení prostředků (dávek) z TF může nabývat tří (již dříve zmíněných) podob – penze, jednorázového vyrovnání a odbytného. Penze se dále dělí na starobní, výsluhovou, pozůstalostní a invalidní.

Vyplácení starobní penze je podmíněno pěti lety trvání TF (započítává se i doba trvání penz. připojištění) a dosažení věku účastníka 50 let (smlouvy sjednané před rokem 2000) nebo 60 let (smlouvy sjednané v roce 2000 a později). Jedním z typů starobní penze musí být doživotní penze.

Oproti tomu výsluhová penze není podmíněna dožitím se určitého věku, ale pouze délkou trvání smlouvy TF, která je stanoveno na 15 let. Účastníkovi TF může být po uplynutí této doby vyplaceno prostřednictvím výsluhové penze až 50% dosud naspořených prostředků.

K výplatě invalidní penze dochází přiznáním 3. stupně invalidity Českou správou sociálního zabezpečení a trváním TF minimálně po dobu 3 let.

Pozůstalostní penze je vyplácena při úmrtí účastníka TF a minimální době trvání TF shodné s podmínkami pro vyplácení invalidní penze. (Význam pozůstalostní penze je obdobný jako stanovení obmyšlené osoby v pojištění, tzn., že prostředky nejsou předmětem dědictví, ale jsou vyplaceny konkrétní osobě určené ve smlouvě.)

Další možností vyplacení prostředků z penzijního připojištění je jednorázové vyrovnání, které znamená jednorázové vyplacení všech naspořených prostředků a jejich využití dle přání účastníka. Podmínky pro vyplacení jednorázového vyrovnání jsou totožné s podmínkami pro výplatu starobní penze – tzn. dožití účastníka do věku 50 nebo 60 let dle podmínek při uzavření smlouvy) a minimálně 5 let trvání TF.

Z pohledu účastníka je nejméně příznivou možností výplaty odbytné, neboť účastník v tomto případě přijde o státní příspěvky a úroky z nich. Podmínkou pro výplatu odbytného bylo trvání TF minimálně po dobu jednoho roku, při ukončení TF do jednoho roku nebyly vyplaceny z TF žádné prostředky.

Vstup novým klientům do TF byl umožněn do r. 2012.

Aktivní smlouvu s TF může mít každý účastník pouze jednu.

Účastník TF se může dobrovolně rozhodnout k přechodu z TF do účastnických fondů. (Zpětně však již nikoliv.) Účastník TF nemůže přecházet mezi TF jednotlivých penzijních společností.

B. účastnické fondy

Účastnické fondy (dále jen ÚF) představují inovované spoření na penzi, která je sjednatelná u penz. společností od roku 2013. Do ÚF mohou vstoupit pouze občané, kteří nemají TF, a nebo TF mají, ale rozhodnou se z vlastní vůle z TF přestoupit do ÚF. (Jinými slovy není možné, aby na jedno rodné číslo byl veden aktivní TF i ÚF.)

Aktivní smlouvu o ÚF může mít každý účastník také pouze jednu.

ÚF se několika parametry velmi podstatně odlišuje od TF. Nejviditelnějším rozdílem je, že účastník ÚF si může vybrat investiční strategii, a tím určit jakým způsobem má penzijní společnost prostředky pracovat. Na druhé straně ale v ÚF není zákonem stanovená garance nezáporného zhodnocení.

Co se týče možnosti vyplácených dávek, i v rámci ÚF se prostředky vyplácejí formou penze, jedn. vyrovnání nebo odbytného. Při podrobnějším pohledu je ale i zde celá řada rozdílů (viz dále.)

Výplata prostředků formou starobní penze je v ÚF min. po 5ti letech trvání ÚF a po dosažení 60ti let věku účastníka.

Jednou z možností výplaty starobní penze jsou tzv. předdůchody, které umožňují účastníkům ÚF, za předpokladu, že mají dostatečně naspořeno, začít čerpat naspořené prostředky formou pravidelných výplat až 5 let před dosažením důchodového věku, a tím v podstatě odejít dříve do důchodu. Výhodou této varianty je, že stát za osoby, které se rozhodnou čerpat předdůchod, bude po dobu čerpání platit zdravotní pojištění a také, že po dočerpání předdůchodu a bude účastníkovi následně vyplácena z prvního pilíře nijak nekrácená státní penze (což je rozdíl oproti tzv. předčasným důchodům z prvního pilíře, kde k následnému krácení dochází). Cenou za to však je, že účastník spotřebuje svoje prostředky naspořené v ÚF. Poslední nezodpovězenou otázkou k předdůchodům zůstává, kolik prostředků tedy vlastně musí mít účastník naspořeno. Odpověď je, že minimálně tolik, aby měsíční dávka účastníkovi z ÚF dosahovala po rozpočítání na požadovaný počet měsíců alespoň 30% průměrné mzdy v českém hospodářství. Minimální doba pobírání předdůchodu jsou dva roky.

Výsluhovou penzi ÚF neumožňují, a není tak možné v průběhu spoření vybrat bezsankčně část naspořených prostředků. Oproti tomu podmínky invalidní penze jsou shodné s TF.

Taktéž je v ÚF možné určit oprávněnou osobu pro případ úmrtí účastníka.

V případě žádosti účastníka ÚF o jednorázové vyrovnání (tzn. vyplacení všech naspořených prostředků najednou) dochází k vyplacení opět nejdříve po dovršení 60ti let věku.

Stejně jako v TF je pohledu účastníka nejméně příznivou možností výplaty odbytné, neboť účastník v tomto případě přijde o státní příspěvky a úroky z nich. Podmínkou pro výplatu odbytného je trvání penzijního připojištění minimálně po dobu dvou let. (Při ukončení ÚF do dvou let nejsou vyplaceny z ÚF žádné prostředky.)

Pro účastníky mladší 18 let existuje možnost výběru formou „částečného odbytného“. Podmínkou je, aby účastník v daném roce dosáhl věku 18 let a dále, aby spořicí doba trvala nejméně 10 let. Smlouva takovou výplatou nezaniká. Vybrat může účastník až 1/3 prostředků včetně výnosů, ale bez případných příspěvků zaměstnavatele a bez státních příspěvků. Státní příspěvky (ani jejich část) penzijní společnost dle současné právní úpravy ale v případě výběru peněz tímto způsobem Ministerstvu financí nevrací.

Z ÚF není možné přejít do TF. Je ale možné přecházet mezi jednotlivými ÚF napříč penzijními společnostmi.

○ **DPS a daně**

DPS umožňuje, stejně jako životní pojištění, při splnění určitých podmínek snížení základu daně o část zaplacených příspěvků do DPS. Na druhé straně je však výsledný dosažený výnos je při ukončení DPS zdaňován.

- **nezdanitelná část základu daně**

Nejvyšší možné snížení daňového základu, o 24 000,- Kč za rok, je dosažitelné v případě, že roční uhrazené příspěvky účastníkem DPS budou 36 000,- Kč a více.

Výše uvedené zjednodušeně chápejme tak, že k vkladům do 12 000,- Kč ročně dostává účastník státní příspěvek a o vklady v rozmezí 12 000,- Kč až 36 000,- Kč ročně si následně může snížit daňový základ. (Tzn. max. o 24 000,- Kč.)

- **příspěvky zaměstnavatele**

V případě příspěvků zaměstnavatele do DPS je situace shodná s příspěvky zaměstnavatele do životního pojištění. Do částky 4 167,- Kč/měs., tzn. 50 000,- Kč/rok nejsou tyto příspěvky na životní pojištění i doplňkové penz. spoření zatíženy platbami na sociální a zdravotní pojištění a nejsou zdaňovány. (Částka 50 000,-Kč/rok je společný limit pro DPS i živ. pojištění.)

Motivace zaměstnavatelů pro přispívání do DPS zaměstnancům je shodná s dříve uvedenými důvody u životního pojištění. Příspěvky zaměstnavatele obdobně nepodléhají platbám sociálního a zdravotního pojištění a jsou daňovým nákladem.

- **výplata dávek z DPS (zjednodušeně)**

V návaznosti na způsob vyplácení dávek z DPS dochází k odlišným daňovým přístupům. V případě výplaty penze s dobou výplaty do 10ti let dochází ke zdanění výnosů sazbou daně patnáct procent, v případě výplaty nad 10 let se výnos nezdaňuje. (Při výplatě předdůchodu je výnos zdaňován sazbou daně 15%.) Při výplatě jednorázového vyrovnání jsou výnosy také zdaněny, dále jsou však zdaněny také případné příspěvky zaměstnavatele. V případě výplaty odbytného je daňová situace totožná s jednorázovým vyrovnáním, avšak s tím rozdílem, že účastník dále vrací veškeré státní příspěvky i výnos z nich. (V případě výplaty odbytného je účastník také povinen dodanit případné průběžně uplatněné snížení daňových základů o uhrazené příspěvky.) V případě výplaty částečného odbytného účastníkovi, který v daném roce dovršil 18 let věku, dochází ke zdanění případných výnosů sazbou daně 15%. (K vracení státních příspěvků nebo jejich části však tomto případě dle souč. právní úpravy nedochází.)

○ **shrnutí pozitiv a negativ produktu**

- **pozitiva**

- garantovaná nezápornost výnosu u TF
- možnost volby inv. strategie v ÚF
- státní příspěvek až 230 Kč u všech smluv DPS
- nezdanitelná část základu daně až 24 000,- Kč ročně
- možnost příspěvku zaměstnavatele
- několik druhů dávek, vč. možnosti předdůchodu z ÚF

- **negativa**

- přehnaná konzervativnost u TF
- možnost jít do ztráty v ÚF
- omezená likvidita
- zdaňování výnosů a v případě jednorázového vyrovnání také dále příspěvků zaměstnavatele
- vklady nejsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů

- **otevřené podílové fondy**

Podílové fondy spadají do oblasti kolektivního investování a jejich podstatou je shromažďování peněz od veřejnosti a následně investování do cenných papírů a vydávání podílových listů.

- **terminologie**

- **kolektivní investování**

je podnikání, jehož předmětem je shromažďování peněžních prostředků upisováním akcií investičního fondu nebo vydáváním podílových listů podílového fondu, investování na principu rozložení rizika a další obhospodařování tohoto majetku.

- **cenný papír**

ztělesňuje určitá práva svého majitele nejčastěji vůči tomu, kdo cenný papír vydal. (např. právo na výnos, hlasovací právo na valné hromadě apod.). Může mít podobu listiny, tzv. listinného cenného papíru nebo elektronického záznamu, tzv. zaknihovaného cenného papíru. Rozlišují se tři formy cenných papírů: na doručitele (na majitele), na jméno a na řad.

Výstavce cenných papírů je nazýván emitent.

- **investiční společnost**

je právnická osoba, jejímž předmětem podnikání je kolektivní investování spočívající ve vytváření a obhospodařování podílových fondů.

- **podílový fond**

je souborem majetku, který náleží všem vlastníkům podílových listů podílového fondu (dále jen "podílníci"), a to v poměru podle vlastněných podílových listů.

- **podílový list**

je cenný papír, který představuje podíl podílníka na majetku v podílovém fondu.

- **TER**

je celková nákladovost fungování podílového fondu vyčíslována v procentech.

- **fungování a členění podílových fondů**

Podstatou fungování podílových fondů je shromažďovat peněžní prostředky od veřejnosti a následně za ně nakupovat cenné papíry dle předem definované investiční strategie, a tím dosahovat pro střadatele výnosu. V případě zájmu střadatele o zpětnou proměnu podílových listů na peněžní prostředky je lhůta pro odkoupení podílových listů fondem a vyplacení prostředků třicet dnů.

Investiční strategie podílových fondů se mohou značně odlišovat, což má za následek diametrální rozdíly mezi dosažitelnými výnosy a i podstupovaným rizikem. V návaznosti na zmíněné investiční strategie, ale i z mnoha dalších hledisek, lze fondy členit do několika skupin.

Nejzákladnější členění pod. fondů je na fondy

- peněžního trhu
 - dluhopisové
 - akciové

Další typy pod. fondů

- zajištěné
- nemovitostní
- komoditní
- fondy fondů
- indexové
- fondy životního cyklu

Fondy peněžního trhu se zaměřují na investice do vysoce likvidních a rychle splatných aktiv, proto je výnosnost těchto typů fondů jen nízká, což je však kompenzováno nízkým rizikem (a tedy i nízkou volatilitou). Peněžní fondy mají zároveň nejnižší vstupní poplatky. Minimální doporučený investiční horizont je v řádech měsíců.

Podkladovými aktivy dluhopisových fondů jsou státní nebo korporátní dluhopisy, což má za následek zvýšení rizika i potenciálního výnosu. Minimální doporučený investiční horizont: 3-5 let.

Strategií dalšího z výše uvedených typů fondů – akciových – je investovat prostředky do akcií společností kótovaných na světových burzách. (Akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti.) Zaměření těchto fondů může být velmi široké, jak již bylo stručně nastíněno v kapitole věnující se diverzifikaci. Minimální doporučený investiční horizont: 5-7 let.

U zajištěných fondů jsou ztráta i zisk eliminovány. Vstupní poplatky u zajištěných fondů jsou velmi nízké nebo nulové.

Dalším typem fondů jsou fondy nemovitostní, jejichž strategií je investování prostředků přímo do komerčních nemovitostí, nejčastěji kancelářských prostor.

Strategií komoditních fondů je alokovat svěřené prostředky do komodit a participovat na růstu jejich ceny. Komoditní fondy se zaměřují zejména na investice do ropy, pšenice, sóji, kukuřice, cukru, stříbra, zinku, mědi, atd.

Předposledními z výčtu fondů jsou fondy fondů. Jako již z názvu plyne, investiční politikou je investování do jiných podílových fondů. Pro strádatele tento způsob investování znamená vyšší diverzifikaci, ale také vyšší poplatky.

Poslední základní kategorií fondů jsou indexové fondy, jejichž rozložení portfolia se odvíjí od akciového indexu, který sledují. Indexové fondy – ETF - Exchange Traded Funds - jsou pasivně spravované indexové podílové fondy, které se obchodují na burze, a jejich podkladovým aktivem je již existující index. Cena ETF se tvoří pohybem hodnoty jednotlivých indexů a nemůže tak dojít k odchylce mezi výkonností a výnosem daného indexu a jím sledovaného ETF, protože ten odráží vývoj podkladového indexu téměř v poměru jedna ku jedné. Podkladovým aktivem ETF se mohou stát nejen národní, ale také mezinárodní indexy. Finanční odborníci předpokládají, že bude obliba ETF vzhledem k jejich jednoduchosti, vysoké transparentnosti, flexibilitě a relativně nízkým nákladům i nadále růst.

Specifickým typem fondů jsou poté tzv. fondy životního cyklu, které provádějí průběžnou realokaci svěřených prostředků z dynamických složek do konzervativních s ohledem na přibližování se zvoleného inv. horizontu. Z tohoto důvodu je tento typ fondů často používán jako prostředek k zajištění penze.

○ ***otevřené podílové fondy a daně***

- cenné papíry nakoupené do r. 2013: výnosy (tzn. rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou) u fyzických osob nepodnikatelů měly být zdaňovány pouze v případě, že k prodeji podílových listů došlo do šesti měsíců od jejich nabytí.
- cenné papíry nakoupené od roku 2014: zdaňování výnosu (tzn. rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou) je u fyz. osob nepodnikatelů řešeno pouze v případě, že k prodeji podílových listů dojde do 3 let od jejich koupě, a zároveň objem prodeje (nikoliv zisku!) je v daném kalendářním roce větší než 100 000,- Kč.

○ ***shrnutí pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**
 - diverzifikace rizika
 - vysoká likvidita
 - výrazně nižší nákladovost v porovnání s investováním prostřednictvím investičního životního pojištění
 - nezdaňování výnosu při splnění zákonných podmínek
 - ve většině případů možnost investování již od 500,- Kč, v některých případech dokonce od 100, -Kč
- **negativa**
 - u dynamicky zaměřených fondů vysoké riziko a volatilita
 - prostředky vložené do podílových fondů nejsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů
 - o prostředky vložené do podílových fondů nelze snížit daňový základ

- **dluhopisy**

Zhodnocovat finanční prostředky je možné nejen prostřednictvím dluhopisových podílových fondů, ale také přímo prostřednictvím samotných dluhopisů.

- **terminologie**

- **dluhopis**

je „písemný právní doklad o povinnosti dlužníka vyplatit v dohodnuté době dluh a úrok. Představitelem dlouhodobých hromadně vydávaných dlužních úpisů jsou obligace.“ (Synek, 2002, s. 464)

- **kupón**

vyjadřuje velikost výnosu vypláceného majiteli dluhopisu.

- **zerobond**

je tzv. nulový dluhopis, který nezakládá nárok na výplatu úroku. Výnos pro investora plyne pouze z rozdílu mezi nominální cenou dluhopisu a jeho skutečnou cenou.

- **princip fungování a členění dluhopisů**

Emise dluhopisů je jednou z možností financování podniků, případně státu či jiných subjektů. Pro střadatele je tento způsob investice zajímavý zejména z důvodu jistotního, neboť nejběžnější konstrukce dluhopisů je, že je majiteli dluhopisu pravidelně vyplácen předem stanovený úrok a na konci platnosti dluhopisu také jeho nominální hodnota rovnající se původnímu vkladu investora.

Úrok z dluhopisů je vyplácen prostřednictvím výše popisovaných kupónů z kupónového archu. Jeho součástí může být také tzv. talón, který je podkladem pro vydání nového kupónového archu majiteli dluhopisu.

Úrok z dluhopisů může být stanoven i variabilně, například v návaznosti na míru inflace či některou ze sazeb vyhlášených centrální bankou.

Členění dluhopisů je dle emitentů zejména na státní a podnikové, je však možné setkat se i s dluhopisy zaměstnaneckými či komunálními.

V ČR se mohli drobní střadatelé s dluhopisy setkat zejména v souvislosti s tzv. státními spořicími dluhopisy, které byly v letech 2011-2014 vydávány Ministerstvem financí a prodávány přímo občanům. Bližší informace najdete na www.sporicidluhopisycr.cz.

- **dluhopisy a daně**

Pro výnos plynoucí z rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou platí shodná pravidla jako u podílových fondů, tzn.:

- cenné papíry nakoupené do r. 2013: výnosy (tzn. rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou) u fyzických osob nepodnikatelů měly být zdaňovány pouze v případě, že k prodeji podílových listů došlo do šesti měsíců od jejich nabytí.
- cenné papíry nakoupené od roku 2014: zdaňování výnosu (tzn. rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou) je u fyz. osob nepodnikatelů řešeno pouze v případě, že k prodeji podílových listů dojde do 3 let od jejich koupě, a zároveň objem prodeje (nikoliv zisku!) je v daném kalendářním roce větší než 100 000,- Kč.

Výnosy plynoucí z úroků z dluhopisů jsou zdaňovány sazbou daně patnáct procent.

○ ***shrnutí pozitiv a negativ produktu***

- **pozitiva**

- nižší volatilita než na při investování do akcií
- nezdaňování výnosu (rozdílu mezi nákupem a prodejem) při splnění zákonných podmínek
- zejména u státních dluhopisů vysoká jistota předem stanoveného výnosu

- **negativa**

- zdanění úrokových výnosů sazbou daně 15%
- při nízkých objemech většinou vysoké transakční náklady a poplatky (Neplatilo pro Spořicí státní dluhopisy prodávané přímo občanům Ministerstvem financí v letech 2011-2014 a pro Dluhopis Republiky vydávaný v roce 2018 a později.)
- prostředky vložené do dluhopisů nejsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů

- **akcie**

- *terminologie*

- **akcie**

Akcie je cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti.

- **burza**

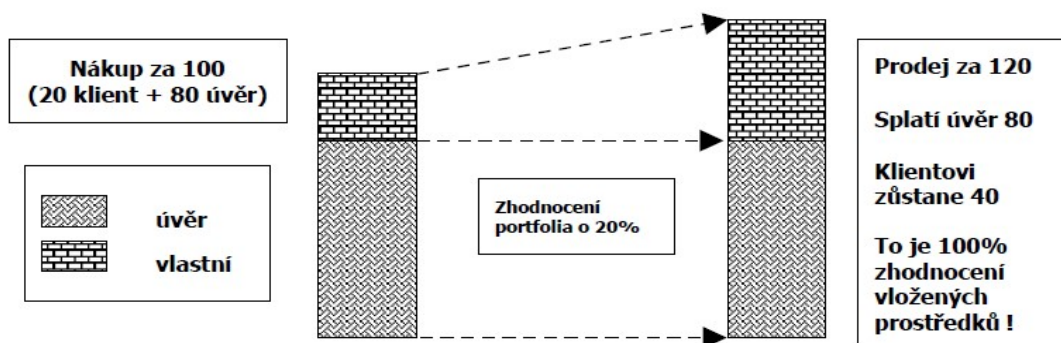
Burza je instituce, která zajišťuje trh s investičními nástroji.

- *fungování obchodování s akciemi*

Investování do akcií přináší střadateli několik možností k dosažení zisku. Nejjednodušší rozdělení investování do akcií je na strategii „kup a drž“ (tzn. koupě akcie v současnosti a její následný prodej v řádech měsíců či let za vyšší cenu) a na aktivní obchodování s akciemi.

Aktivní obchodování s akciemi znamená snahu o profitování na nepatrných změnách ceny akcií třeba i mnohokrát během jednoho dne. Cestou, jak výsledný výnos (ale i ztrátu) znásobit, je využití finanční páky – tzv. margin. Investor si v tomto případě půjčuje od správce trhu finanční prostředky a v případě správného odhadu vývoje ceny akcie tak dosahuje vyšší výnosnosti vlastního kapitálu – viz obrázek níže. (S ohledem na vysokou rizikovost a časovou náročnost nicméně nelze aktivní obchodování s akciemi řadit do kategorie tradičních osobních financí, ale spíše do kategorie spekulací.)

Fungování finanční páky

Zdroj: Fio

Situace znázorněná na obrázku ukazuje fungování finanční páky v praxi (úroky a poplatky za zapůjčení kapitálu nejsou pro zjednodušení uvažovány).

V neposlední řadě akciový trh umožňuje také spekulování na pokles a tím taktéž dosažení zisku.

Investor navíc může ve všech výše uvedených možnostech profitovat na i na dividendových výnosech z akcií.

- **akcie a daně**

Daňová problematika investování do akcií je totožná s investováním do podílových fondů, tzn.:

- cenné papíry nakoupené do r. 2013: výnosy (tzn. rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou) u fyzických osob nepodnikatelů měly být zdaňovány pouze v případě, že k prodeji podílových listů došlo do šesti měsíců od jejich nabytí.
- cenné papíry nakoupené od roku 2014: zdaňování výnosu (tzn. rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou) je u fyz. osob nepodnikatelů řešeno pouze v případě, že k prodeji podílových listů dojde do 3 let od jejich koupě, a zároveň objem prodeje (nikoliv zisku!) je v daném kalendářním roce větší než 100 000,- Kč.

Případné dividendy jsou zdaňovány sazbou daně 15%.

○ *shrnutí pozitiv a negativ*

- **pozitiva**
 - kromě možnosti realizace kapitálového výnosu také možnost dividendového výnosu
 - potenciál znásobení výnosu prostřednictvím finanční páky
 - nezdaňování výnosu při splnění zákonných podmínek
 - zejména při vyšších objemech obchodů velmi nízké poplatkové zatížení
 - nejvyšší likvidita
- **negativa**
 - nejvyšší volatilita
 - zdaňování dividendového výnosu
 - prostředky vložené do akcií nejsou ze zákona o bankách pojištěny Fondem pojištění vkladů

- **nemovitosti**

Další možností investování je nakupování nemovitostí za účelem jejich dalšího prodeje či jejich pronájmu. Jedná o první z možností, která se neopírá o některý z finančních produktů.

- ***princip zhodnocování prostředků prostřednictvím nemovitostí***

Zhodnocení volných finančních prostředků prostřednictvím nemovitostí je uskutečnitelné zejména následujícími způsoby:

- koupě nemovitosti za účelem jejího dalšího prodeje
- koupě nemovitosti za účelem jejího dlouhodobého pronájmu

Oba z uvedených způsobů mohou být zajímavé v poměru potenciálního výnosu k podstupovanému riziku, na rozdíl od většiny čistě finančních možností zhodnocení prostředků jsou ale také mnohem více časově náročné.

Při koupi nemovitosti za účelem dalšího prodeje je potřeba zohlednit, že jen administrativní převod na nového majitele trvá přibližně jeden měsíc a tutéž dobu bude trvat i převod na majitele dalšího. Nalezení zájemce o nemovitost se však také většinou nedaří okamžitě a ke skutečně vynaloženým nákladům je tak potřeba připočítat nemalé náklady obětované příležitosti při využití prostředků i času investora při jiné alternativě.

Obdobnou situací je i koupě nemovitosti za účelem dalšího pronájmu. Nalezení vhodného nájemce je ve většině případů jednodušší než nalezení kupce nemovitosti. Nájemce si však své rozhodnutí může po krátké době rozmyslet a je tedy proto potřeba počítat s určitou fluktuací a na to navazujícími časovými i finančními náklady.

V případě nedostatku vlastních finančních prostředků je k financování nemovitosti možné využít hypotečních úvěrů nebo úvěrů ze stavebního spoření.

Přesný výnos dosažitelný z investic do nemovitostí je obdobně individuální, jako jsou individuální samotné ceny nemovitostí.

- ***nemovitosti a daně***

Aktivnějšímu obchodování s nemovitostmi není zákon o dani z příjmu příliš nakloněn, neboť při prodeji nemovitosti nabyté do 31.12.2020 do 5 let od jejího nákupu a nebo při prodeji nemovitosti nabyté po 1.1.2021 do 10 let, (případně do 2 let, pokud nemovitost využíváme k vlastnímu bydlení bez ohledu na datum jejího nabytí) je prodávající povinen zdanit případný dosažený zisk sazbou daně 15%. (Výjimkou je použití peněz z prodeje na řešení vlastních bytových potřeb.)

Daň z nabytí nemovitosti ve výši 4% z kupní ceny nemovitosti jejímž plátcem byl kupující, byla v r. 2020 (se zpětnou účinností k datu 1.12.2019) zrušena.

Majitelé nemovitostí platí navíc každoročně daň z nemovitosti.

Příjmy z pronájmu nemovitosti jsou po odečtení nákladů na jejich dosažení a udržení zdaňovány sazbou daně 15%. Namísto skutečných nákladů lze využít výdajového paušálu ve výši 30% příjmů.

- ***shrnutí pozitiv a negativ***

- **pozitiva**
 - relativně jistý a stabilní výnos

- možnost využití výdajového paušálu při výpočtu daňového základu
- příjmy z pronájmu nepodléhají odvodům na sociální a zdravotní pojištění
- **negativa**
 - nízká likvidita
 - nutná vyšší angažovanost majitele než u klasických vkladových produktů
 - zdaňování výnosů z pronájmu
 - zdanění zisku z prodeje nemovitosti sazbou daně 15% při prodeji do pěti let od jejího nákupu, popř. do dvou let při užívání nemovitosti k vlastnímu bydlení

- **alternativní investiční příležitosti**

Ke zhodnocení volných finančních prostředků mohou však sloužit i mnohé další, výše neuvedené příležitosti, a to jak z oblasti finančního trhu tak i mimo něj.

Za alternativní investiční příležitosti lze tedy označit například:

- finanční deriváty (forvard, futures, opce, swap, warrant) a cetifikáty
- cizí měny, vč. kryptoměn (např. Bitcoin)
- zlato, stříbro a další drahé kovy
- poskytování peer-to-peer (P2P) půjček (např. Zonky)
- starožitnosti (nábytek, obrazy, zbraně, atd.), mince, bankovky, známky, odznaky, pohlednice, archivní vína
- podnikání (podpoření určitého podnikatelského záměru výměnou za podíl na zisku)
- atd., atd., atd.

➤ Daňová soustava ČR, výpočet čistého příjmu

„Na světě jsou jisté jen dvě věci – smrt a daně.“ Benjamin Franklin

- **daňová soustava ČR**

1. daň z přidané hodnoty
2. daně spotřební (z uhlovodíkových paliv a maziv, lihu a destilátů, piva, vína, tabáku a tabákových výrobků)
3. daně z příjmů (Daň z dědictví a darování se od r. 2014 stala součástí daně z příjmů.)
4. daň z nemovitosti
5. daň silniční
6. daně k ochraně životního prostředí

Daň z nabytí nemovitosti byla v 2020 zrušena.

- **výpočet čistého příjmu**

Daň z příjmu u fyzických osob je 15%, při příjmu cca nad 139 tis. Kč/měs. se dále zvyšuje o dalších 7%.

Při výpočtech čistého příjmu je kromě daně z příjmu fyz. osob, potřeba zohlednit ještě odvody na soc. a zdravotní pojištění. Z odvodů na sociálního pojištění je financováno nemocenské pojištění, důchodové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti (státní politika zaměstnanosti). V případě zaměstnanců je pojistné na sociální i zdrav. pojištění odváděno jak zaměstnavatelem, tak zaměstnancem.

Zaměstnavatel odvádí za zaměstnance na soc. pojištění 24,8% (z toho 21,5% na důchodové pojištění, 2,1% na nemocenské pojištění a 1,2% na státní politiku zaměstnanosti) z hrubé mzdy a na zdrav. poj. 9% z hrubé mzdy zaměstnance.

Sám zaměstnanec pak ze své hrubé mzdy platí 6,5% na sociální pojištění (na důchodové pojištění) a 4,5% na zdravotní pojištění.

V případě osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) vstupuje při výpočtu odvodů pro stát ještě faktor výdajů k dosažení a udržení příjmů. Tyto výdaje mohou být buď dle skutečnosti, nebo určené tzv. paušálem, který je dle vykonávané profese 40%, 60% nebo 80% příjmů.

Odvody na soc. pojištění jsou 31,3% (nebo 29,2% bez - pro OSVČ nepovinného - nemocenského pojištění) z poloviny daňového základu a odvody na zdrav. pojištění 13,5% také z poloviny daň. základu.

Pokud OSVČ dosáhne nízkého nebo záporného daňového základu, jsou výše odvodů na sociální a zdravotní pojištění stanoveny přímo zákonem ve formě tzv. „minimálních odvodů“.

➤ Česká národní banka a komerční subjekty na českém finančním trhu

• *Česká národní banka*

je centrální banka ČR. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je sedmičlenná bankovní rada, jejíž členové jsou jmenováni prezidentem republiky na šestileté období. V čele ČNB i bankovní rady stojí guvernér, jímž je Jiří Rusnok.

Podle zákona je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Míra inflace dlouhodobě cílena ze strany ČNB je 2%.

V souladu se svým hlavním cílem ČNB určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijními společnostmi, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou: finanční úřady, Česká správa sociálního zabezpečení, úřady práce, příspěvkové organizace, státní fondy, účty napojené na rozpočet Evropských společenství apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry.

Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky.

ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.

Sídlo ústředí ČNB je v Praze. Čtyři regionální pobočky se nachází v Praze, Hradci Králové, Brně a Ostravě. V Plzni, Ústí nad L. a Českých Budějovicích jsou územní pracoviště ústředí.

• *komerční subjekty na finančním trhu*

- 1) komerční (obchodní) banky, včetně stavebních spořitelů
- 2) pojišťovny
- 3) družstevní záložny
- 4) penzijní společnosti
- 5) investiční společnosti a fondy kolektivního investování
- 6) obchodníci s cennými papíry a investiční zprostředkovatelé
- 7) směnárny

České mince a bankovky, ochranné znaky platidel

V České republice je aktuálně používáno v hotovostním platebním styku 6 druhů mincí a 6 druhů bankovek.

• mince

(Informace o mincích jsou uvedeny pouze informativně, u zkoušky ani zápočtu nejsou vyžadovány.)

- 1,-Kč: líc-český lev, rub - hodnotové číslo nad svatováclavskou korunou
- 2,-Kč: líc-český lev, rub - hodnotové číslo vedle velkomoravského šperku (gombíku)
- 5,-Kč: líc-český lev, rub - velké hodnotové číslo na pozadí stylizovaného Karlova mostu s hladinou Vltavy, lipový lístek symbolizuje jednu z mostních věží
- 10,-Kč:
 - 1) vzor 1993: líc-český lev, rub - hodnotové číslo na pozadí kulturní památky Petrov v Brně;
 - 2) vzor 2000: líc-český lev, rub – fragment kovového strojku, hodnotové číslo pod motivem, na mezikruží v českém, latinském a Braillově písmu text „ROK 2 000“
- 20,-Kč:
 - 1) vzor 1993: líc-český lev, rub – hodnotové číslo vedle postavy sv. Václava ztvárněné dle pomníku na Václavské náměstí v Praze, na pozadí nápis z tohoto pomníku „SVATÝ VÁCLAVE NEDEJ ZAHYNOUT NÁM I BUDOUCÍM“
 - 2) vzor 2000: líc-český lev, rub – hodnotové číslo na pozadí fragmentu astrolábu (historický astronomický přístroj pro určování předvídání poloh hvězd a Slunce), na mezikruží se opakuje text „ROK 2000“
- 50,-Kč: líc – ve středu český lev, na mezikruží hodnotové číslo a nápis „ČESKÁ REPUBLIKA“, rub – seskupení budov charakteristických pro Prahu, na mezikruží latinský nápis „PRAGA MATER URBIUM“ (Praha matka měst)

• bankovky

- 100,-Kč: líc – Karel IV.
 - 200,-Kč: líc - Jan Amos Komenský
 - 500,-Kč: líc - Božena Němcová
 - 1 000,-Kč: líc - František Palacký
 - 2 000,-Kč: líc - Ema Destinová
 - 5 000,-Kč: líc - Tomáš Garrigue Masaryk
- (Bankovky 20,-Kč a 50,-Kč již nejsou používány.)

Ochranné znaky bankovek se jsou různé dle hodnoty bankovek a v některých případech i dle data jejich vydání. Níže uvedený výčet se týká bankovek s hodnotami 1000, 2000 a 5000 Kč.

Ochranné znaky na lící straně bankovek:

- 1) vodoznak
- 2) okénkový proužek s mikrotextem
- 3) barevná vlákna
- 4) soutisková značka
- 5) skrytý obrazec
- 6) proměnlivá barva
- 7) iridiscentní pruh
- 8) mikrotext

Ochranné znaky na rubové straně bankovek:

- 1) vodoznak
- 3) barevná vlákna
- 4) soutisková značka
- 8) mikrotext

Další ochranné znaky jsou viditelné při použití UV světla. Bankovky jsou taktéž vybaveny značeními pro nevidomé.

➤ Závěr – shrnutí pravidel pro efektivní řízení osobních financí

- 1) zajistit se proti důležitým rizikům
- 2) vytvořit krátkodobou finanční rezervu, zbavit se nesmyslných bankovních poplatků
- 3) zajistit si smysluplné vlastní bydlení
- 4) efektivně vyřešit finanční cíle se střednědobým a dlouhodobým horizontem
- 5) efektivně kumulovat další majetek

a souběžně s tím:

- vyhnout se nesmyslným a přehnaně nákladovým úvěrovým produktům
- dlouhodobě se zaměřit na vlastnictví takového majetku, který zvyšuje příjem, a naopak se vyhýbat takovému majetku, který přináší jen výdaje.

Informační zdroje

knižní publikace

BLAŽEK, J. a UKLEIN, J. *Bankovníctví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1997. 180 s. ISBN 80-210-1715-5.
DLOUHÝ, Z. *Možnosti investování volných finančních prostředků*. Diplomová práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 81 s., 2010
DVORÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
HRADEC, M., KRIVOHLÁVEK, V. a ZÁRYBNICKÁ, J. *Pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. 215 s. ISBN 80-86754-48-0.
JÍLEK, J. *Finanční trhy a investování*. Praha: Grada, 2009. 648 s. ISBN 978-80-247-1653-4.
KOHOUT, P. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2003. 288 s. ISBN 80-247-0560-5.
KOHOUT, P. *Peníze, výnosy a rizika: příručka investiční strategie*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 1998. 190 s. ISBN 80-86119-06-8.
KIYOSAKI, R. T. *Bohatý táta, chudý táta*
LIŠKA, V. a GAZDA, J. *Kapitálové trhy a kolektivní investování*. Praha: Professional publishing, 2004. 526 s. ISBN 80-86419-63-0.
LUKÁŠ, V. a KIELAR, P. *Stavební spoření a stavební spořitelny*. Praha: Ekopress, 2007. 84 s. ISBN 987-80-86929-30-9.
PŘIB, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. Praha: Grada Publishing, 2007. 128 s. ISBN 978-80-247-1856-9.
SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. *Ekonomie*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.
SEKERKA, B. *Cenné papíry a kapitálový trh*. Praha: Profess, 1996. 179 s., ISBN 80-85235-41-2.
SMRČKA, L. *Osobní a rodinné finance*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 258 s. ISBN 978-80-86946-41-2.
SYNEK, M. *Podniková ekonomika*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. 479 s. ISBN 80-7179-736-7.
ŠULC, J. *Penzijní připojištění*. Praha: Grada Publishing, 2004. 196 s. ISBN 80-247-0772-1.

Zákony v platném znění.

pravidelně vydávané publikace

deník Hospodářské noviny. Praha: Economia, ISSN 0862-9587.

čtrnáctideník Fondshop. Monco, spol. s r.o., ISSN 1211-7277.

týdeník Ekonom. Praha: Economia, ISSN 1212-4273.

měsíčník Finanční poradce. Praha: Ekonomie, ISSN 1214-410X.

internetové zdroje

www.cnb.cz, www.cap.cz, www.acss.cz, www.hypindex.cz, www.kb.cz, www.investujeme.cz

www.czso.cz, www.finance.cz, www.mesec.cz, www.apfer.cz, www.cpinvest.cz, www.pioneer.cz

www.brokerjet.cz, www.patria.cz, www.fio.cz, www.ingfondy.cz, www.ing.cz, www.mpss.cz,

www.bankovnipoplatky.com, www.produktovelisty.cz, www.koop.cz, www.ihned.cz, www.conseq.cz, www.csob.cz

Výše uvedené zdroje byly použity při první přípravě tohoto materiálu. Při aktualizacích mohly být použity další, výše neuvedené zdroje.

Poznámka: Zde uvedené informace a myšlenky vyjadřují názor autora na danou problematiku na základě jeho znalostí a zkušeností a v žádném případě je nelze brát jako dogma – v jednotlivých konkrétních případech se skutečnost může odlišovat, např. dle podmínek finanční instituce, atd. Tento materiál je určen výhradně studentům předmětu KEM/OF a 9OF na ZČU a není určen pro další použití. Případné chyby i nepřesnosti uvedené v tomto materiálu jsou možné a nejsou nijak postihnutele ani vymahatelné. Materiál není vhodný jako zdroj pro citování v dalších publikacích.